

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยการศึกษาการจัดการศึกษาสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน
นี้ ผู้วิจัยขอเสนอผลการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งเป็นหัวข้อตาม
ลำดับต่อไปนี้

1. การจัดการศึกษาสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน
 - 1.1 ความสำคัญของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน
 - 1.2 นโยบายการจัดการศึกษาระดับก่อนวัยเรียน
 - 1.3 ลักษณะของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน
 - 1.3.1 สภาพแวดล้อมทั่วไปของโรงเรียน
 - 1.3.2 การบริหารและการนิเทศการศึกษา
 - 1.3.3 หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน
 - 1.3.4 ครูผู้สอน
 - 1.3.5 สื่อการเรียนการสอน
 - 1.3.6 การประเมินผล
 - 1.3.7 บริการที่ทางโรงเรียนจัดให้นักเรียน
 - 1.3.8 ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง
2. หน่วยงานที่รับผิดชอบโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน
 - 2.1 กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน
 - 2.2 การจัดหน่วยงาน
3. โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน
 - 3.1 วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งโรงเรียน
 - 3.2 องค์การบริหารงาน
 - 3.3 การดำเนินงานของโรงเรียน

1. การจัดการศึกษาสำหรับ เด็กก่อนวัยเรียน

1.1 ความสำคัญของการจัดการศึกษาสำหรับ เด็กก่อนวัยเรียน

การพัฒนาประเทศให้มีความเจริญรุ่งเรืองนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับทรัพยากรมนุษย์ เป็นสำคัญ เนื่องจากความก้าวหน้าทาง เศรษฐกิจและสังคมของชาติบ้านเมืองจำเป็นต้องอาศัยกำลังคน ซึ่งมีความรู้และมีคุณภาพในการทำงาน ตลอดจนถึงการใช้ชีวิตในสังคม การพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพนั้น กระทำได้โดยให้การศึกษา ซึ่งจัดได้ว่าเป็นกระบวนการที่ช่วยพัฒนาหรือปรับปรุงจิตใจ อุบนิสัยและคุณสมบัติทางกายภาพต่าง ๆ ของมนุษย์ให้ดีขึ้น (ภิญโญ สาธร 2521: 22) นอกจากนี้ การศึกษายังมีส่วนสำคัญในการสอนคนให้มีความรู้ ความสามารถในการที่จะดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข (สุดใจ เหล่าสุนทร 2518: 101) ทั้งนี้ในการจัดการศึกษานั้นจะต้องอาศัยทั้ง ระบบการศึกษาที่ดี มีประสิทธิภาพในทุกระดับการศึกษา และในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กก่อนวัยเรียน ก็จัดได้ว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง นิตยา ภัสสรศิริ และคณะ (2523: ก) ได้กล่าวถึงความสำคัญของเด็กไว้ว่า

เด็กเป็นทรัพยากรที่มีค่าที่สุดของประเทศ เด็กเป็นสิ่งที่รักและความหวังสูงสุดของพ่อแม่ อนาคตของครอบครัวของชุมชนของประเทศชาติ จึงขึ้นอยู่กับคุณภาพของเด็กที่จะ เจริญเติบโต เป็นประชากรผู้รับภาระของประเทศในอนาคต เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูปลูกฝัง อย่างถูกต้องให้มีพื้นฐานที่ดีทั้งร่างกาย สติปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ อารมณ์และสังคม พร้อมทั้งจะเผชิญกับ สภาพสังคมซึ่ง เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้เป็นอย่างดี ทั้งยังมี ความสามารถ เป็นพลังสำคัญในการพัฒนาประเทศด้วย

ฟรอยด์ (Sigmund Freud 1856 - 1939) นักจิตวิเคราะห์ได้ย้ำให้เห็นว่า วัยเริ่มต้นของชีวิตมนุษย์คือ ระยะเวลา 5 ปีแรกของอายุ ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เด็กได้รับในตอนนั้น ๆ จะมีอิทธิพลต่อชีวิต ตลอดจนถึงวาระสุดท้าย (2529: 1) ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2521: 25) ที่กล่าวว่า พื้นฐานของการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กก่อนวัยเรียน เป็นระยะที่เด็กจะเพาะทัศนคติและอุปนิสัย ซึ่งจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตในอนาคต การนำทางเด็กในการปลูกฝังนิสัยที่ดี จึงจำเป็นที่จะต้องดำเนินการอย่างระมัดระวัง พ่อแม่เป็นจำนวนมาก ยังไม่เข้าใจธรรมชาติของเด็กดีนัก ดังนั้นโรงเรียนจึงเป็นที่พึ่งพิงแหล่งสุดท้ายในการนำเด็กให้มีทัศนคติและอุปนิสัยที่พึงปรารถนา

ในปัจจุบันการจัดการศึกษาสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน มีความสำคัญและจำเป็นไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการศึกษาระดับอื่น ๆ มิใช่เพื่อให้ความรู้แก่เด็กก่อนวัยเรียนดังกล่าว แต่เพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กเล็ก ในการที่จะเข้าเรียนในชั้นประถมศึกษาและ แม่่งเบาภาระของบิดามารดา ในการเลี้ยงดูบุตรขณะ เศรษฐกิจฝืดเคือง เช่นทุกวันนี้ ดังจะเห็นได้จากการขยายตัวอย่างรวดเร็วของศูนย์เด็กก่อนวัยเรียนจาก 4,253 แห่ง ใน พ.ศ.2520 เป็น 9,286 แห่ง ใน พ.ศ.2525 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2528: 1) และประมาณ 17,000 แห่ง ใน พ.ศ.2528

ขณะนี้ประเทศไทยมีการสำรวจจำนวนประชากรซึ่งมีประมาณ 54 ล้านคน นับเป็นลำดับที่ 17 ของโลก ประมาณร้อยละ 16 ของประชากรทั้งหมดเป็นประชากรก่อนวัยเรียน ประชากรวัยเรียน 3-5 ปี มีประมาณ 3,778,000 คน ในจำนวนนี้เป็นเด็กที่ได้รับการศึกษาระดับก่อนวัยเรียน ร้อยละ 14.5 หรือ 547,916 คน ตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติระยะที่ 5 คาดว่า ในปีการศึกษา 2529 จะมีเด็กก่อนวัยเรียนทั้งสิ้น 682,230 คน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.0 ต่อปีในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 6 ดังเช่นสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีแผนจะขยายการศึกษาสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติให้ได้ ร้อยละ 30 ของประชากรกลุ่มอายุ 3-5 ปีในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติระยะที่ 6 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2530: บทนำ) นับเป็นการสนองตอบต่อความสำคัญของการพัฒนาการในช่วงแรกของชีวิตเด็ก ให้บรรลุถึงเป้าหมายของการพัฒนาคุณภาพประชากร

ยิ่งไปกว่านี้ เนื่องจากสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนแปลงไป พ่อแม่บ้านแม่บ้านไทยส่วนใหญ่ต้องทำงานนอกบ้าน ไม่มีเวลาและโอกาสอบรมเลี้ยงดูบุตรด้วยตนเอง เพราะขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีการที่ถูกต้อง จึงจำเป็นต้องอาศัยสถานศึกษาสำหรับเด็กในวัยนี้ ช่วยอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา มีเด็กกลุ่มอายุ 3-5 ปีเท่านั้น ที่มีโอกาสอยู่ในสถานรับเลี้ยงเด็กในศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน ชั้นเด็กก่อนวัยเรียนในโรงเรียนอนุบาล ในสถานศึกษาและหลายหน่วยงานที่จัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยนี้ในรูปแบบต่าง ๆ กัน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2527: 1)

นอกจากการจัดการศึกษาชั้นก่อนวัยเรียนทั้ง เป็นระบบและไม่เป็นระบบในภาครัฐ และเอกชนแล้ว หน่วยงานที่ดูแลและจัดการศึกษาในระดับนี้มีถึง 10 หน่วยงานคือ ทบวงมหาวิทยาลัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สช.) สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สพช.) กรมการฝึกหัดครู เทศบาล กรมการศาสนา กรมการพัฒนาชุมชน กรมอนามัย สภาสตรีแห่งชาติ

ในพระบรมราชินูปถัมภ์ และกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน

สำหรับในต่างประเทศ ส่วนใหญ่พยายามจัดบริการขั้นพื้นฐานให้แก่กลุ่ม เด็ก เป้าหมายนี้เช่นเดียวกัน โดยจัดบริการด้านสุขภาพ อนามัย โภชนาการและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม อบอุ่น และปลอดภัย ทั้งนี้รวมถึงการบริการด้านการศึกษาที่เป็นแรง เสริม และเหมาะสมกับพัฒนาทางภาษา สติปัญญาและสังคมของเด็กด้วย ลักษณะการให้บริการ ส่วนใหญ่มักจะจัดให้ความรู้แก่พ่อแม่ เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูลูก และในขณะเดียวกันก็มีการจัดสถานรับเลี้ยงเด็กหรือศูนย์พัฒนาเด็ก การจัดชั้นเรียนสำหรับเด็กก่อนวัย เรียนหรือจัดเป็นโรงเรียนอนุบาล เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2527: 1)

1.2 นโยบายการจัดการศึกษาระดับก่อนวัยเรียน

การเจริญเติบโตและพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กในระดับก่อนวัยเรียน โดยเฉพาะ อายุ 3-5 ปี มีความสำคัญในการสร้างพื้นฐานเพื่อการพัฒนาการขั้นต่อ ๆ ไปของเยาวชนในทุก ๆ ด้าน วัยนี้กำลังเป็นวัยแห่งการเรียนรู้ จดจำสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติใกล้ตัวอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นที่ทุกคน ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันวางรากฐานการพัฒนาเด็กวัยนี้ ให้มีคุณภาพทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ให้เด็กเจริญเติบโต เป็นผู้ใหญ่ที่ดีในวันข้างหน้า โดยรัฐบาลได้เริ่มจัดการศึกษาสำหรับเด็กก่อนวัย เรียนในรูปอนุบาลศึกษามาตั้งแต่ปี พ.ศ.2483 ซึ่งเป็นปีแรกที่กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดการศึกษาก่อนวัย เรียนโดยจัดชั้น และได้กำหนดนโยบาย เกี่ยวกับการศึกษาของ เด็กก่อนวัยเรียนไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติในแต่ละสมัยที่ผ่านมาดังนี้

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2515-2519) ระบุไว้ว่า จะปรับปรุงคุณภาพโรงเรียนอนุบาลของรัฐให้ดีขึ้น เพื่อเป็นตัวอย่างแก่เอกชน และมีการเปิดโรงเรียนอนุบาลในอำเภอใหญ่ ที่มีความเจริญทาง เศรษฐกิจและมีประชาชนหนาแน่น (กระทรวงศึกษาธิการ 2520 : 47) แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520-2524) ระบุไว้ว่า รัฐจะไม่เข้าดำเนินการจัดการศึกษาชั้นอนุบาลเอง แต่จะกำหนดระเบียบในการจัดการศึกษาอนุบาลให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษายิ่งขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ 2520 : 33) และในแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับพุทธศักราช 2520 มีรายละเอียดระบุไว้ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ 2520: 7 - 10)

. . . รัฐที่เร่งจัดและสนับสนุนการอบรม เลี้ยงดู เด็กในวัยก่อนประถมศึกษา โดยรัฐ จะสนับสนุนให้ท้องถิ่นและภาค เอกชนจัดให้มากที่สุด สำหรับการจัดการศึกษาระดับนี้ ของรัฐ จะจัดทำเพียง เพื่อ เป็นตัวอย่างและการค้นคว้าวิจัย เท่านั้น การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา เป็นการศึกษามุ่งอบรม เลี้ยงดู เด็กก่อนการศึกษา ภาคบังคับ เพื่อ เตรียม เด็กให้มีความพร้อมทุกด้านดีพอที่จะ เข้ารับการศึกษาต่อไป การจัดสถานศึกษาระดับก่อนประถมศึกษานั้น อาจจัด เป็นการศึกษาในระบบ โรงเรียน หรือการศึกษานอกโรงเรียน โดยอาจจัด เป็นสถานรับ เลี้ยงดู เด็กหรือศูนย์ เด็กปฐมวัย และในบางกรณีอาจจัด เป็นชั้น เด็กเล็กหรือโรงเรียนอนุบาลได้ . . .

ส่วนแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) เน้นความสำคัญของเด็กก่อนวัยเรียน เป็น เป้าหมายสำคัญ เพราะเด็กวัยนี้กำลังประสบปัญหาการขาดสารอาหาร ขาดหลักประกันทางด้าน สาธารณสุขและการศึกษา รัฐจึงกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาระดับ เด็กก่อนวัย เรียนว่า รัฐจะ สนับสนุนให้ท้องถิ่น เสนอ เอกชนจัดให้มากที่สุด รัฐจะจัดทำเพียง เป็นตัวอย่าง การจัดการศึกษา มุ่ง เสริมสร้างโภชนาการที่ถูกต้องและเตรียมความพร้อมทุกด้าน เพื่อ เข้ารับการศึกษาในระดับต่อไป นอกจากนั้น ในร่างแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) มีนโยบายที่เกี่ยวข้อง กับการศึกษาระดับก่อนวัย เรียนไว้ว่า รัฐจะมุ่งขยายการจัดการศึกษาระดับนี้ ไปสู่ส่วนภูมิภาคชนบท สนับสนุนให้ เอกชนจัดโรงเรียนอนุบาลสำหรับ เด็กวัย 3-5 ปีให้มากขึ้น รัฐจะจัดในท้องถิ่นต่างไกล และมีปัญหาทางภาษาไทย โดยจัดการศึกษาที่มุ่ง เน้นการ เตรียมความพร้อมของเด็ก

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2521: 25) กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของโรงเรียนสำหรับเด็ก เล็กและ เด็กอนุบาลว่า เพื่อช่วยให้ เด็กพัฒนาทัศนคติและนิสัย ด้วยการ เล่นและทำงานร่วมกับ คนอื่นในสิ่งแวดล้อมที่จะ เปิดโอกาสให้ เด็กมีความ เจริญงอกงามทางกาย ทางสมอง ทางอารมณ์ และทางสังคม ให้รู้จักทำงานร่วมกันและ เข้าใจกันได้ดี

ราศี ทองสวัสดิ์ (อ้างถึงในวาสิ ปรุงสิงห์ 2524: 4) กล่าวถึงวัตถุประสงค์ ของการสอนในระดับอนุบาลว่า เพื่อมุ่งให้เด็กได้มีความพร้อมที่จะ เรียนต่อในระดับประถม โดยเด็ก จะ เรียนรู้จากการปฏิบัติกิจกรรม เป็นส่วนใหญ่

วาสนา ประवालพฤษ (อ้างถึงในวาสิ ปรุงสิงห์ 2524: 6) มีความเห็นว่า ความมุ่งหมายของการจัดอนุบาลศึกษานั้น เพื่อเตรียมตัวให้เด็กเข้าสู่การศึกษาที่เป็นระบบ (Formal

Education) ดังนั้นในระยะที่เด็กเข้าอยู่ในชั้นอนุบาล ครูควรจะเตรียมเด็กให้พร้อมที่จะก้าวไปข้างหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ เปรียบได้กับการเตรียมสิ่งของเครื่องใช้ให้ครบบริบูรณ์ก่อนที่จะเราจะออกเดินทาง จุดประสงค์ที่แท้จริงของการอนุบาลคือ การฝึกการอยู่ร่วมกับผู้อื่นที่มีไว้บิดามารดา หรือที่น้องอย่างมีความสุข

จากการวิจัยของ พนม พงษ์ไพบูลย์ และกวี รัชชชนม์ (2519: 14) ครูใหญ่ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ร้อยละ 70 เชื่อว่า การศึกษาชั้นอนุบาลเป็นการเตรียมพร้อมทางร่างกายและอารมณ์ก่อนเข้าเรียน

กิตติวดี บุญชื้อ และคณะ (2523: 32-40) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการทดลองสอนชั้นอนุบาลได้ให้ความเห็นโดยสรุปว่า

การจัดประสบการณ์การเรียนการสอนสำหรับเด็กช่วงวัยดังกล่าว ควรจะคำนึงถึงการฝึกความพร้อมและการสร้างลักษณะนิสัย ตลอดจนทัศนคติที่ดีให้แก่เด็ก มากกว่าจะมุ่งเน้นความรู้ทางวิชาการ ซึ่งเด็กจะได้เรียนรู้อยู่แล้วเมื่อเข้าเรียนในระดับประถม การจัดประสบการณ์เช่นนี้ จะไม่ซ้ำซากกับการเรียนในชั้นประถมปีที่ 1 ทั้งจะเป็นการเชื่อมโยงประสบการณ์ และนำเด็กให้ก้าวไปสู่บรรยากาศแห่งการเรียนรู้ด้วยความมั่นใจ อันจะนำความสำเร็จมาสู่ตัวเด็กเองในอนาคต ทั้งยังเป็นการทუნเวลาของเด็ก ที่จะไม่ต้องเรียนวิชาต่าง ๆ ซ้ำซ้อนอีก

สรุปได้ว่า การศึกษาของเด็กวัยก่อนเรียนนั้น โดยส่วนรวมแล้วนักการศึกษาส่วนใหญ่ มุ่งเน้นให้เด็กได้ฝึกความพร้อมทุก ๆ ด้าน เพื่อเตรียมตัวเข้าเรียนในชั้นประถมต่อไป มิใช่มีจุดมุ่งหมายสอน การอ่าน เขียน และเรียนเลขดังที่หลายหน่วยงานกระทำอยู่ และในขณะเดียวกัน ลักษณะการจัดการศึกษาระดับเด็กก่อนวัยเรียน ควรได้คำนึงถึง เรื่องสภาพแวดล้อมทั่วไปของโรงเรียน การบริหาร และการนิเทศการศึกษา หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอน สื่อการเรียนการสอน การประเมินผล และการบริการที่ทางโรงเรียนจัดให้นักเรียน ในรายละเอียดต่อไปนี้

1.3 ลักษณะของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน

เพื่อที่จะศึกษาการจัดการศึกษาสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนให้ได้อย่างชัดเจน ควรที่จะทำความเข้าใจผลการศึกษาวิจัยในลักษณะสภาพและแนวการจัดการศึกษาระดับก่อนวัยเรียนดังต่อไปนี้

พ.ศ. 2520 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ทำการวิจัยเรื่องการจัดศูนย์เด็กก่อนวัยเรียนในประเทศไทย สรุปได้ว่า ลักษณะโดยทั่วไปของการจัดศูนย์เด็กก่อนวัยเรียนนั้น

จัดในรูปแบบของศูนย์เด็ก ซึ่งจำแนกตามส่วนราชการผู้ควบคุมและดำเนินการดังนี้คือ ทบวงมหาวิทยาลัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรมสามัญศึกษา กรมการศาสนา กรมการฝึกหัดครู องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล กรุงเทพมหานคร กรมการพัฒนาชุมชน กรมประชาสัมพันธ์ กรมอนามัย ระดับชั้นที่เปิดสอนมีหลายระดับ ตั้งแต่ชั้นเด็กเล็กโดยเฉพาะ และชั้นเด็กเล็กถึงชั้นมัธยมศึกษา ช่วงอายุที่รับ เข้าคือ $2\frac{1}{2}$ ปีถึง 7 ปี ยกเว้นสถานรับเลี้ยงเด็กของเอกชน ที่รับเด็กอายุต่ำกว่า $2\frac{1}{2}$ ปี เกณฑ์ที่ใช้มากในการรับ เด็กคือจับฉลากและรับตามลำดับที่สมัคร วัตถุประสงค์ของศูนย์เด็กแบ่งเป็นกลุ่มที่รับ เด็กอายุ $2\frac{1}{2}$ ปีถึง $3\frac{1}{2}$ ปี ได้แก่ ศูนย์เด็กของกรมอนามัย กรมการศาสนา กรุงเทพมหานคร กรมการพัฒนาชุมชน ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เน้นไปที่การแบ่งเบาภาระของมารดา ที่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน และกลุ่มที่รับ เด็กอายุ 4 ปีขึ้นไป ได้แก่ศูนย์เด็กของกรมประชาสัมพันธ์ กรมสามัญศึกษา กรมการฝึกหัดครู องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เน้นไปที่การเตรียมความพร้อมของ เด็ก ที่จะ เรียนต่อในชั้นประถมศึกษา กิจกรรมสำหรับ เด็กในศูนย์ทุกประเภท เน้นการสอนหนังสือมากกว่ากิจกรรมอื่น บริการต่าง ๆ ที่ศูนย์ให้แก่เด็กส่วนใหญ่ให้บริการด้านการตรวจสุขภาพ น้ำดื่ม น้ำใช้ และมีบางศูนย์ที่ให้บริการการจัดอาหารกลางวัน อาหารว่าง และพาหนะรับส่ง

ราตรี สุวรรณโพธิ์ศรี (2521: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องความต้องการ การอนุบาลศึกษา โดยศึกษาสภาพการจัดอนุบาลศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า เอกชนรับผิดชอบในการจัดการอนุบาลศึกษามากกว่ารัฐ ในเขตอำเภอชั้น 1 ได้เปิดการสอนชั้นเรียนเด็กเล็กในโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนอนุบาลมากที่สุด การรับรู้ของประชาชนรับรู้ว่าเป็นส่วนใหญ่ มีโรงเรียนอนุบาล สถานรับเลี้ยงเด็กและศูนย์โภชนาการอยู่ในเขตที่เจริญมาก ๆ เท่านั้น และมีความต้องการให้รัฐจัด ในลักษณะของชั้น เด็กเล็กในโรงเรียนประถมศึกษา

ปราณี อัมพรสินธุ์ (2522: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องวิวัฒนาการของการจัดการศึกษาก่อนวัยเรียนในประเทศไทย รายงานว่า ปัจจุบันการศึกษาก่อนวัยเรียนในประเทศไทยแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือการให้การศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมเด็ก ซึ่งจัดในรูปแบบของโรงเรียนอนุบาลและชั้นเด็กเล็ก โดยจัดเป็นการศึกษาในระบบโรงเรียน อีกลักษณะหนึ่งถือเป็น

การศึกษานอกระบบโรงเรียน คือการบริการเลี้ยงดูอันได้แก่ สถานรับเลี้ยงเด็กและศูนย์เด็กปฐมวัยต่าง ๆ ด้านหลักสูตรและการสอนในระบบโรงเรียนได้เปลี่ยนแปลงถึง 5 ครั้ง การวัดและประเมินผลได้รับการปรับปรุง ให้ดีขึ้นกว่าเดิมมาก การเรียนการสอนปัจจุบันมุ่งเน้นการพัฒนาความพร้อมให้แก่เด็กเป็นสำคัญ โดยเฉพาะโรงเรียนอนุบาลของรัฐ แต่โรงเรียนเอกชนยังมุ่งเน้นทางด้านวิชาการเป็นส่วนใหญ่ คือ เน้นการอ่าน การเขียน และการคิดเลข และบางโรงเรียนยังสอนภาษาอังกฤษด้วย จากประวัติของการศึกษาระดับอนุบาลของประเทศไทย ทำให้พอจะเห็นแนวโน้มของการจัดการศึกษาในระดับนี้ว่า ในอนาคตจะเป็นด้านการเตรียม เด็กเพื่อการดำรงตนอย่างมีความสุขในสังคม และการเตรียมความพร้อมเพื่อการเรียนมากกว่าการยึดเยียดความรู้ในการอ่าน การเขียน และการทำเลข เช่นแต่ก่อน

กองวิจัยทางการศึกษา (2530: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิเคราะห์แนวทางการจัดการศึกษาระดับอนุบาล พบว่า ในด้านนโยบายของรัฐ รัฐได้ให้ความสนใจและตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาเด็กก่อนวัยเรียน ดังจะเห็นได้จากการที่รัฐเปิดขยายชั้นเด็กเล็กและชั้นอนุบาล คือส่งเสริมให้เอกชนได้เข้ามาช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐในการจัดการศึกษา แต่ในทางปฏิบัติปรากฏว่ายังไม่มีปัญหา กล่าวคือเอกชนไม่แน่ใจในแนวนโยบายของรัฐ ที่สนับสนุนให้เอกชนเข้ามาช่วยจัดการศึกษาแก่เด็กอนุบาล เพราะในขณะเดียวกัน รัฐก็เปิดดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐพร้อมกันไปด้วย ในด้านการจัดการศึกษา ผู้บริหารส่วนใหญ่ทราบนโยบายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับอนุบาลค่อนข้างมาก แต่มีส่วนร่วมในการวางแผนนโยบายหรือแผนงานในจังหวัดน้อย มีความแตกต่างในเรื่องมาตรฐาน คุณภาพของการจัดการศึกษาระหว่างภาครัฐบาลกับเอกชนพอสมควร มีการลงทุนจัดการศึกษาซ้ำซ้อนกันของหน่วยงานต่าง ๆ การจัดการศึกษาระดับอนุบาลและเด็กเล็กยังไม่ครอบคลุมถึงเด็กที่ยากจน และวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ พบว่า หน่วยงานต่าง ๆ ใช้แนวการจัดประสบการณ์ต่างกันออกไปในการจัดการศึกษา

ปัจจุบันการจัดการศึกษาสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนมีทั้งระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน โดยมีหน่วยงานในระบบโรงเรียนจัดเป็นชั้นเด็กเล็กหรือโรงเรียนอนุบาล ส่วนนอกระบบโรงเรียนจัดเป็นสถานเลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียนหรือศูนย์เด็กปฐมวัย ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบคือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2530: 15-16)

1. ชั้นเด็กเล็ก เป็นการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีอายุย่างเข้าปีที่ 7 ซึ่งเป็นวัยก่อนเกณฑ์เข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หนึ่งปี เพื่อเตรียมเด็กให้พร้อมที่จะเรียนต่อไป และสนับสนุนส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็ก จัดเป็นการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน
2. ชั้นอนุบาล โรงเรียนรัฐบาลรับเด็กอายุประมาณ 4 ปี ใช้เวลาในการศึกษาอบรม 2 ปี โดยแบ่งเป็น 2 ชั้น โรงเรียนเอกชนรับเด็กอายุ 3 ปี แบ่งเป็น 3 ชั้น การให้การศึกษอบรม เน้นเรื่องความพร้อมมากกว่าการให้เรียนหนังสือ จัดเป็นการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน
3. ศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน รับเด็กอายุตั้งแต่ $2\frac{1}{2}$ ปีขึ้นไป เข้ารับการอบรมเลี้ยงดู ทั้งนี้อาจจะอยู่ในศูนย์ 2-3 ปี แล้วจึงเข้าไปเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนสำหรับโรงเรียนและศูนย์เด็กที่อยู่ในเมือง มีการบริการและการจัดการในรูปของการพึ่งตนเอง เช่น โรงเรียนอนุบาลของสำนักงานการศึกษาเอกชน โรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัดของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โรงเรียนสาธิตของมหาวิทยาลัยและของวิทยาลัยครู ส่วนโรงเรียนและศูนย์เด็กก่อนวัยเรียนที่อยู่ในชุมชนชนบท เช่น ศูนย์เด็กก่อนวัยเรียนของกรมการพัฒนาชุมชน กรมอนามัย และของกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน การดำเนินงานเป็นไปในลักษณะของการพึ่งพาอาศัยกันและกัน มีการใช้ทรัพยากรของท้องถิ่น ตั้งแต่วัสดุ แรงงานและบุคลากร นับว่าเป็นการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์ และนอกจากนั้นศูนย์เด็กก่อนวัยเรียนยังเป็นศูนย์รวมความคิดเห็นระหว่างคนในชุมชนนั้นอีกด้วย

1.3.1 สภาพแวดล้อมทั่วไปของโรงเรียน

โรงเรียนสำหรับเด็กระดับก่อนวัยเรียน ควรได้มีการจัดสิ่งแวดล้อมให้เกิดบรรยากาศที่ร่มรื่น สะอาดและมีเนื้อที่หรือบริเวณกว้างเพียงพอ ทั้งในอาคารและนอกอาคาร ตลอดจนมีสิ่งของเครื่องใช้และสื่อการเรียนการสอนที่เป็นสิ่งดึงดูดความสนใจของเด็ก โดยจัดให้มีความสุขสบายคล้ายบ้าน ในการรวมเด็กที่จากบ้านมาเป็นครั้งแรกให้อยู่ร่วมกันอย่างเป็นระเบียบ ได้เล่นและทำงานร่วมกัน เพื่อให้เด็กอบอุ่นมั่นคง มีความรักโรงเรียนและอยากมาโรงเรียน ดังนั้นโรงเรียนสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนจึงควรมีลักษณะและการจัดตั้งต่อไปนี้

ขนาด โรงเรียนอนุบาลอาจแบ่งขนาดตามจำนวนเด็ก คือประมาณ 80 คน จัดเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก สำหรับขนาดกลางมีเด็กประมาณ 100 คน และขนาดใหญ่มีเด็กประมาณ 120 คน

สถานที่ตั้ง โรงเรียนควรตั้งใกล้ชุมชน ไปมาสะดวกและอากาศดี (เบญจา แสงมลิ 2526: 26) รวมทั้งควรปลอดภัยและอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีงามด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ 2526: 2)

บริเวณโรงเรียน ควรมีเนื้อที่ไม่น้อยกว่า 150 ตารางวาสำหรับโรงเรียนอนุบาลขนาดเล็ก และเพิ่ม เนื้อที่ตามจำนวนนักเรียน มีพื้นที่เรียบ เป็นสนาม มีร่มไม้ใหญ่ ถ้ามีบ่อน้ำหรือสระน้ำอยู่ภายในบริเวณ จะต้องทำรั้วล้อมให้ปลอดภัย รอบโรงเรียนควรปลูกไม้ดอกไม้ใบให้ร่มรื่นสวยงาม (เบญจา แสงมลิ 2526 : 28)

อาคาร โรงเรียนอนุบาลควรสร้างเป็นอาคารชั้นเดียว ถ้าใช้อาคารสองชั้นควรให้ชั้นบนโถงสูงประมาณ 15 เซนติเมตร อาคารควรมีระเบียงกว้าง ซึ่งเป็นประโยชน์มากในด้านใช้สอยและเหมาะสมกับประเทศร้อน สำหรับการออกแบบพื้นที่ใช้สอยภายในอาคาร ผู้ออกแบบควรเข้าใจถึงจุดมุ่งหมายการศึกษา พฤติกรรม เด็ก กิจกรรมที่เด็กชอบทำ ปรัชญาการศึกษาหรือแนวปฏิบัติของสถานศึกษานั้น ๆ ด้วย โรงเรียนอนุบาลจึงควรมีลักษณะคาบเกี่ยวระหว่างบ้านกับโรงเรียน และควรมีลักษณะ เป็นบ้านมากกว่าโรงเรียน (บุญชู สนั่นเสียง 2528: 162)

เบญจา แสงมลิ (2530: 20-21) ได้เสนอแนวการจัดสภาพแวดล้อมบริเวณโรงเรียนว่า ควรมีการจัดดังต่อไปนี้

1. สนามหญ้าตัดให้เรียบและกวาดอยู่เสมอ เพื่อป้องกันสิ่งที่เป็นอันตรายต่อเด็ก
2. ต้นไม้ ไม้ดอก ไม้ประดับ มีประโยชน์มาก โดยเฉพาะต้นไม้ที่ให้ร่มเงาให้เด็กนั่งเล่นหรือครูอาจจะใช้เป็นโต๊ะเล่นก็ได้ และไม้ดอก ไม้ประดับควรปลูกเพื่อตกแต่งบริเวณโรงเรียนให้สวย มองดูแล้วสดชื่นแจ่มใส เด็กจะได้ดูความเติบโตของต้นไม้และรักธรรมชาติ
3. เครื่องเล่นสนาม มีเพื่อให้เด็กเล่น เป็นสัดส่วนในสนาม เครื่องเล่นแต่ละอย่างต้องตั้งให้ห่างกันพอสมควร และควรตั้งบนสนามหญ้าหรือที่นุ่ม เพื่อป้องกันอันตรายในเวลาเล่น
4. บ่อทราย มีประโยชน์มากในการเล่น ช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก เป็นความรู้พื้นฐานด้านคณิตศาสตร์และควรมีอุปกรณ์การเล่นในบ่อทราย เช่น ถังเล็ก ๆ กระบุง ฝาเบียร์ และกะลา เป็นต้น
5. ที่เล่นน้ำ ควรอยู่นอกห้องเรียน ริมสนามหญ้าและมีอุปกรณ์ด้วยก็จะดี เช่น ขวดขนาดต่าง ๆ ถ้วยขนาดต่าง ๆ ของที่ลอยได้ เช่น เรือ เบ็ด กามมะพร้าว เป็นต้น การเล่นน้ำนี้จัดเป็นรากฐานทางด้านคณิตศาสตร์และธรรมชาติศึกษา

6. กรงสัตว์ ถ้าโรงเรียนทำได้ก็จะดี สัตว์เลี้ยงควรเป็นสัตว์ธรรมดา เช่น นก ไก่ เป็ด และกระต่าย เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสดูและให้อาหารสัตว์ เป็นการส่งเสริมด้าน ธรรมชาติศึกษาและความเมตตากรุณา

7. การทำสวน เป็นสิ่งสำคัญมากซึ่งโรงเรียนควรจัดเพื่อส่งเสริมให้เด็กรัก ต้นไม้ เช่นการปลูกพืชง่าย ๆ ได้แก่ ต้นหอม ผักชี ผักบุ้ง และถั่วงอกเป็นต้น หรือปลูกดอกไม้ พื้นบ้าน เช่น ดอกบานไม่รู้รุ่ยโรย ดอกดาวเรือง และดอกแพงพวย เป็นต้น

ราศี ทองสวัสดิ์ และคณะ (2528: 8) ได้กล่าวถึงความสำคัญของห้องเรียน ว่า การจัดห้องเรียนมีความสำคัญต่อเด็กมาก ผู้มีความรู้ความเข้าใจดีเรื่องการจัดการศึกษาระดับ ก่อนวัยเรียนนั้น เพียงแต่เห็นห้องก็พอจะบอกได้ว่ามีแนวการจัดการศึกษาระดับนี้อย่างไร มุ่งที่จะ เตรียมความพร้อมให้เด็กหรือมุ่งที่จะสอนอ่าน เขียนให้แก่เด็ก

เบญจา แสงมลิ (2530: 21 - 22) ได้กล่าวถึงข้อควรคำนึงในการจัด ห้องเรียนเด็กดังต่อไปนี้

1. ขนาดของห้องพอเหมาะกับจำนวนเด็ก ตามปกติในห้อง เรียนที่ใช้ในปัจจุบันนี้ควรบรรจุเด็กจำนวนไม่เกิน 30 คน
2. อากาศถ่ายเทได้ ห้องเรียนควรมีหน้าต่างด้านหนึ่งเปิดได้ตลอด และมี ประตู 2 ประตู เพื่อให้อากาศถ่ายเทและสะดวกในการเข้าออกของเด็กด้วย
3. แสงสว่างพอเพียง ถ้าหน้าต่างมีมากแสงสว่างก็พอเพียง ถ้าหน้าต่างน้อย หรือห้องมืด อาจจะต้องให้เด็กออกมาเรียนที่ระเบียงหน้าห้องในโอกาสทำกิจกรรมสร้างสรรค์
4. สีของห้องควร เป็นสีอ่อนเย็นตา ถ้าผนังห้องเรียนไม่ได้ทาสี เป็นผนังคอนกรีตเก่า ให้เลือกภาพสีสด ๆ ติดไว้ เช่น ภาพวิว ภาพดอกไม้และภาพผลไม้ ติดเป็นระยะพองามไม่สูงเกินกว่า 150 ซม.
5. มีมุมประสบการณ์ อาจจะเป็นมุมซึ่งเด็กเข้าไปเลือกเล่นได้ เช่น มุมตุ๊กตา หรือมุมศิลปะ
6. มีสื่อตามหน่วยสอนต่าง ๆ ถ้าเป็นไปได้ในสัปดาห์นั้น ๆ สอนเรื่องอะไร ควรจะจัดสื่อไว้สักมุมหนึ่ง หรือมีฉะนั้นจัดสื่อการสอนให้เด็กเห็น เช่น เป็นภาพหรือจัดกระเบาะทราย เพื่อให้เด็กจำเรื่องราวนั้น ๆ ได้
7. โต๊ะ เก้าอี้ของครู ควรอยู่หน้าชั้นและมีแจกันดอกไม้
8. โต๊ะ เก้าอี้ของนักเรียนต้องไม่สูง เกินไป ตามปกติในชั้น เด็ก เล็กนี้โต๊ะจะใช้

เฉพาะทำกิจกรรมศิลปะและรับประทานอาหารเท่านั้น ส่วนมากเด็กจะใช้แต่เก้าอี้ จึงควรจัดเป็นรูปครึ่งวงกลม เกือกม้าหรือรูปอื่น ๆ ก็ได้ โรงเรียนใดไม่มีทั้งโต๊ะและเก้าอี้ก็ไม่เป็นไร ขอให้พื้นที่ห้องสะอาด เพื่อให้เด็กได้นั่งเล่นหรือนอนเล่นก็ได้ เด็กจะรู้สึกว่าจะต้องเรียนคือ โลกของเขา

๑. หลังชั้นเรียนใกล้ประตูควรวางถังหงติดกับมุมห้อง มีชั้นวาง 1 ชั้น หรือโต๊ะ 1 ตัวสำหรับวางปืนโคหรืออับใส่อาหารของเด็กที่นำมารับประทาน มีหม้อน้ำใบเล็ก ถาดใส่ถ้วยน้ำหรือแก้วน้ำสำหรับเด็กเป็นส่วนตัว เวลาที่น้ำก็จะมาเต็มเอง ไม่ควรให้ไปเติมน้ำข้างนอกห้อง เพราะเด็กเล็ก ๆ ควรอยู่ในสายตาของครูไม่ว่าเขาจะทำอะไร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมทั่วไปของโรงเรียน

วาสิ ปรงสิงห์ (2523: บทคัดย่อ) ได้ศึกษารูปแบบของการจัดกิจกรรมการศึกษาที่จัดในโรงเรียนอนุบาล 3 ประเภทตามสังกัด คือ โรงเรียนอนุบาลและสถานรับเลี้ยงเด็กในสังกัดรัฐบาลและเอกชน มูลนิธิและสมาคมต่าง ๆ ผลการวิจัยพบว่า

1. ครูส่วนใหญ่ทั้ง 3 ประเภทมีความเห็นว่าสภาพโรงเรียนที่เป็นอยู่ในด้านนโยบายบุคลากร ตลอดจนการดูแลอยู่ในสภาพที่พอใช้ได้ แต่ควรมีการปรับปรุงบ้างในด้านอาคารสถานที่และบริการต่าง ๆ

2. ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีเกณฑ์ในการเลือกโรงเรียนให้เด็กดังนี้คือ เลือกโรงเรียนที่อยู่ใกล้บ้านหรือที่ทำงาน มีอาคารที่สะอาด สวยงาม ปลอดภัย มีห้องเป็นสัดส่วน เก็บค่าเล่าเรียนเป็นรายภาค และครูมีประสบการณ์เกี่ยวกับการศึกษาระดับอนุบาลมาแล้ว

มีนา สุวรรณโนภาส (2526: บทคัดย่อ) ได้นำเสนอรูปแบบการจัดสภาพห้องเรียนแบบครอบครัวในระดับปฐมวัย พบว่า เป็นรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย สามารถนำไปจัดได้ในโรงเรียนปฐมวัย และควรได้มีการนำเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย เช่น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรมการพัฒนาชุมชน สมาคมอนุบาลแห่งประเทศไทย เป็นต้น

1.3.2 การบริหารและการนิเทศการศึกษา

การบริหารโรงเรียน เป็นเรื่องที่สำคัญยิ่ง โดยเฉพาะโรงเรียนที่มีเด็กในช่วงอายุที่อยู่ในระดับก่อนวัยเรียน ซึ่งเป็นช่วงที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาสติปัญญา สังคม และบุคลิกภาพ โรงเรียนจะต้องพัฒนาเด็กวัยนี้ในทุก ๆ ด้านโดยคำนึงถึงการอบรมเลี้ยงดู สั่งสอน เด็ก และเสนอความต้องการขั้นพื้นฐาน ดังนั้นผู้ดำเนินงานในโรงเรียนเด็กเล็ก ๆ โดยเฉพาะเด็กระดับก่อนวัยเรียน จึงมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบในเรื่องเกี่ยวกับเด็กตลอดจนผู้ปกครอง ครู และผู้ร่วมงาน โดยทำหน้าที่

ติดต่อประสานงานกับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งศึกษานิเทศก์อย่างใกล้ชิด ซึ่งจุดมุ่งหมายสำคัญอยู่ที่ต้องการให้งานนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างประหยัด มีประสิทธิภาพ มีประสิทธิผลและพัฒนาอยู่เสมอ (กระทรวงศึกษาธิการ 2527: 90 - 91) นับว่าผู้บริหารมีส่วนช่วยส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อม เพื่อสร้างเสริมประสบการณ์ในทุก ๆ ด้านให้แก่เด็ก และการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนจะเป็นอย่างไร ย่อมขึ้นอยู่กับความเอาใจใส่ในหลักการจัดการศึกษา ดังมีผู้กล่าวเสมอว่าเมื่อก้าวเข้าไปในโรงเรียนที่เปิดสอนเด็กก่อนวัยเรียน ก็จะบอกได้ทันทีว่าผู้บริหารโรงเรียนมีความรู้ความสนใจทางด้านการศึกษาเด็กก่อนวัยเรียนหรือไม่ ในทำนองเดียวกัน เพียงมองเข้าไปในห้องเรียน ลักษณะการจัดโต๊ะ เก้าอี้จะบอกได้ทันทีว่าการให้การศึกษาแก่เด็กเป็นไปในลักษณะเตรียมความพร้อมหรือสอนหนังสือแบบประถมศึกษา (โสภิตอนงค์ บุญช่วย 2531: 45)

พนัส หันนาคินทร์ (2513: 45 - 49) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติที่ดีของผู้บริหารโรงเรียน เป็น 2 ประการคือ

1. คุณสมบัติส่วนตัว (Personal Qualifications)
2. คุณสมบัติทางวิชาชีพ (Professional Qualifications)

คุณสมบัติส่วนตัวหมายถึงคุณสมบัติต่าง ๆ ดังนี้

1. มีสุขภาพดี
2. มีความเฉลียวฉลาด
3. มีอารมณ์มั่นคง
4. มีความประพฤติดี มีคุณธรรมสูง
5. มีความสามารถในการแสดงออกทางความคิด
6. มีคุณลักษณะอื่น ๆ เช่นความไม่เห็นแก่ตัว ความมีไหวพริบ และ

ความเป็นผู้นำ เลื่อมใส

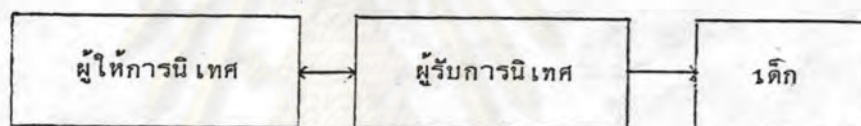
คุณสมบัติทางวิชาชีพ หมายถึง คุณสมบัติทางวิชาการและความรอบรู้ในวิชาชีพที่จำเป็นต่อการบริหารโรงเรียน คุณสมบัติเหล่านี้แบ่งเป็น

1. ความรู้ทางวิชาการ ได้แก่ ความรู้ในทางวิชาการศึกษาทั่วไป ความรู้ทางวิชาชีพ และความรู้เชี่ยวชาญเฉพาะวิชา

2. ประสิทธิภาพและระดับความรู้ คือเกณฑ์มาตรฐานสำหรับวัดความรู้และประสิทธิภาพในการทำงานของบุคคลที่จะมาทำหน้าที่เป็นผู้บริหารโรงเรียน

3. ครูใหญ่ต้องศึกษาหาความรู้ในระหว่างทำงานหมายถึงการ เป็นบุคคลที่มีความสนใจและความพยายามปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ เช่น อ่านวารสารทางการศึกษาเป็นประจำ เข้าประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มผู้บริหารโรงเรียน เข้าประชุมสัมมนาวิชาการ เยี่ยมชมกิจการโรงเรียน เขียนบทความและทำการวิจัยค้นคว้า เป็นต้น

การนิเทศการศึกษาในระดับก่อนวัยเรียน คือกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้ให้การนิเทศ ซึ่งได้แก่ ผู้บริหารและผู้รับการนิเทศ ให้แก่ครูผู้สอนเด็กก่อนวัยเรียน เพื่อให้ได้มาซึ่งความพร้อมทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสร้างปัญญาของเด็ก อันเป็นจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาระดับก่อนวัยเรียน

สำหรับผู้รับการนิเทศการศึกษาในเรื่องการจัดการเรียนการสอนในระดับชั้นก่อนวัยเรียนนี้ ผู้บริหารมีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นคือ นอกจากจะช่วยให้ครูได้ปรับปรุงและพัฒนาการสอนแล้ว ยังมีผลให้นักเรียน ได้พัฒนาตนเองอีกด้วย (สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ 2529 : 3 - 4)

ฉวีวรรณ กิรดิกร (2530 : 29) กล่าวถึงงานนิเทศการศึกษาในระดับชั้นเด็กก่อนวัยเรียนว่า งานที่นิเทศจะครอบคลุมหลักใหญ่ของงานบริหารการศึกษา คืองานด้านวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานอาคารสถานที่ งานธุรการและการเงิน และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ฉะนั้นการนิเทศการศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะการเรียนการสอนชั้นเด็กก่อนวัยเรียน มีความแตกต่างจากชั้นประถมศึกษามาก คือมุ่งการเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาเป็นสำคัญ ครูจึงไม่มีเวลาศึกษา ติดตาม ปรับปรุงและค้นคว้าเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดประสบการณ์ชั้นเด็กก่อนวัยเรียนให้ดีขึ้น การนิเทศการศึกษาในระดับชั้นนี้จึงมีวัตถุประสงค์คือ

1. เพื่อให้การดำเนินการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กระดับก่อนวัยเรียนเป็นไปในรูปแบบเดียวกัน และเพื่อให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์ การจัดกิจกรรมและการบริหาร

การศึกษาระดับก่อนวัยเรียน

2. เพื่อให้คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้คู่มือครู แผนการสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. เพื่อให้ครูมีความรับผิดชอบ และสามารถปรับปรุงพัฒนาการทางร่างกาย และการเติบโต ด้านการเตรียมความพร้อมและองค์ประกอบที่สัมพันธ์กับความพร้อมของเด็ก ตลอดจน การพัฒนาการด้านสังคมและกิจกรรมที่ส่งเสริมพฤติกรรมที่พึงประสงค์

งานด้านการนิเทศการศึกษา เป็นงานที่จะต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น ความสำเร็จ ในการนิเทศการศึกษาจะเกิดขึ้นได้โดยใช้ความรู้ความสามารถของตนในทุก ๆ ด้าน ศึกษานิเทศก์ ผู้ประสบผลสำเร็จในการทำงาน จะต้องมียุทธศาสตร์ที่สามารถเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคลากรทางการ ศึกษาและปรับปรุงการเรียนการสอนได้ นอกจากนั้นผู้นิเทศควรมีทักษะดังต่อไปนี้

(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2529 : 19)

1. ทักษะการเป็นผู้นำ
2. ทักษะในการนำให้เกิดมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
3. ทักษะในกระบวนการหมู่พวก
4. ทักษะในการบริหารบุคคล
5. ทักษะในการประเมินผล

ฉวีวรรณ กิระดิกร (2530: 40) ยังกล่าวถึงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศ การศึกษาชั้นเด็กก่อนวัยเรียนดังต่อไปนี้คือ

1. การปฐมนิเทศครูใหม่
2. การจัดให้มีการสาธิตการสอน
3. การประชุมปรึกษาหารือเกี่ยวกับงานวิชาการและการพัฒนาการเด็ก
4. การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ เอกสารแนะนำความรู้่างเพียงพอ
5. การจัดให้เยี่ยมห้องเรียนเพื่อช่วยแก้ปัญหาเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อม
6. การกระตุ้นให้ครูทดลอง ค้นคว้า
7. การจัดให้มีเอกสารวิชาการ เพื่อให้ครูหยิบใช้ได้สะดวก

8. การส่งเสริมให้ครูบันทึกกิจกรรมการสอนและพฤติกรรมของเด็ก
9. การประเมินคุณภาพของห้องเรียนอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารและการนิเทศการศึกษา

จากงานวิจัยของ ศุภลักษณ์ วสันติวงศ์ (2515: บทคัดย่อ) ได้เปรียบเทียบการจัดและดำเนินงานระหว่างโรงเรียนอนุบาลเอกชนกับโรงเรียนอนุบาลของรัฐ เพื่อศึกษาความแตกต่างของการบริหารงานด้านธุรการและวิชาการ สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. การจัดและดำเนินงานโรงเรียนอนุบาลทั้งหมด แบ่งได้เป็น 3 ระดับ มีโรงเรียนที่อยู่ในระดับดีประมาณร้อยละ 65 ในระดับปานกลางประมาณร้อยละ 25 และในระดับที่ยังไม่ดีประมาณร้อยละ 10
2. โรงเรียนอนุบาลเอกชนมีครูประจำชั้นที่ขาดคุณสมบัติทางด้านอนุบาลเป็นจำนวนมาก แต่ทั้งครูโรงเรียนเอกชนและของรัฐต่างก็มีประสิทธิภาพในการทำงานสูง
3. การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนอนุบาลเอกชน จัดให้ มีนักเรียนได้เตรียมความพร้อมด้านทักษะทั้ง เลขคณิตและภาษา มากกว่าโรงเรียนอนุบาลของรัฐ ในขณะที่โรงเรียนอนุบาลของรัฐจัดให้เรียนเพื่อเตรียมความพร้อมทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม โดยให้เริ่มเรียนวิชาทักษะเบื้องต้น เล็กน้อย นอกจากนั้นโรงเรียนอนุบาลเอกชนมีความแตกต่างกันภายในกลุ่มมาก แต่ของรัฐจัดและดำเนินงานอยู่ในแนวเดียวกัน

จำเนียร น้อยท่าช้าง และคณะ (2524: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการศึกษาสำหรับเด็กนอกเกณฑ์ในวัดที่มีอายุ 4-5 ปี ของสำนักงานศึกษาธิการเขต 5 ในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด พบว่า

1. โรงเรียนสอนเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดประสบปัญหาเกี่ยวกับผู้สอนมาก กล่าวคือผู้สอนไม่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน และการเลี้ยงดูเด็กเล็ก นอกจากนั้นยังได้รับค่าตอบแทนต่ำและขาดทุนดำเนินการ
2. จุดมุ่งหมายและวิธีดำเนินการจัดการศึกษาก่อน เกณฑ์ของโรงเรียนทั้งสองประเภทแตกต่างกัน

พรหมา ภางาม (2522: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครู
 อนุบาลเกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียนสำหรับครูอนุบาล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการ
 ประถมศึกษาแห่งชาติทั่วประเทศ พบว่าทั้งผู้บริหารและครูอนุบาลมีความคิดเห็นสอดคล้องกันใน
 ระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง และเห็นด้วยเป็นส่วนมากคือ งานด้านหลักสูตร ด้านพัฒนาบุคคลและด้าน
 บริหาร นอกจากนี้ครูยังมีความคิดเห็นตรงกันว่า ผู้ปฏิบัติงานนิเทศได้แก่ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่
 ผู้อำนวยการ ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ หัวหน้าฝ่ายอนุบาล และคณะครูอนุบาล

ฉัฐนิภา คุปรัตน์ และคณะ (2524: 8-9) ได้ศึกษาแนวการบริหารโรงเรียน
 ประถมศึกษาที่จัดการศึกษาชั้นเด็กเล็ก พบว่าการปฏิบัติของโรงเรียนเกี่ยวกับการบริหาร ได้แก่
 การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานธุรการ การบริหารด้านความสัมพันธ์
 กับชุมชน และความต้องการของครูผู้ปฏิบัติการสอนต้องการให้ผู้บริหารช่วยในเรื่องการพาไปดูงาน
 การสนับสนุนด้านการเงิน เชิญผู้ทรงคุณวุฒิเป็นวิทยากร การช่วยเหลือแนะนำ ความสะดวกรวดเร็ว
 ในการเบิกเงิน

พูนศรี ดันดิวัฒน์ (2528: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความพร้อมในการบริหารงานของ
 โรงเรียนอนุบาลของรัฐบาล พบว่า ครูผู้บริหารโรงเรียนมีความพร้อมมากทุกด้าน โดยสามารถ
 เรียงลำดับได้ดังนี้ คือ การบริหารงานกิจการนักเรียน งานธุรการและการเงิน งานวิชาการ
 งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน งานบุคลากร และงานอาคารสถานที่

กอบกมล พรหมา (2528: 88-91) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครูอนุบาล
 เกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียนสำหรับครูอนุบาล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา
 แห่งชาติทั่วประเทศ พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียนนั้น ทั้งผู้บริหารและ
 ครูผู้สอนมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ผู้ปฏิบัติงานด้านนี้ควรได้แก่ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ
 ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ หัวหน้าฝ่ายอนุบาล และคณะครูอนุบาล ส่วนกิจกรรมการนิเทศที่ควรจัดได้แก่
 การประชุมเชิงปฏิบัติ การประชุมปรึกษาหารือ การปฏิบัติจริง การเชิญวิทยากรมาสาธิต การ
 สังเกต การสัมภาษณ์ครู การประชุมกลุ่มย่อย การใช้เอกสารให้ความรู้ การทดลองปฏิบัติการและ
 การสาธิตตามลำดับ

ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่พบในการนิเทศภายในโรงเรียนอนุบาลมี 4 ประการคือ

1. โรงเรียนอนุบาลขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในการนิเทศภายในโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นิเทศฝ่ายอนุบาล
2. ครูอนุบาลต้องรับผิดชอบเด็กในชั้นมากเกินไป ครูขาดความกระตือรือร้น ครูไม่ให้ความร่วมมือและไม่เข้าใจการนิเทศจึงต่อต้านไม่ยอมรับ
3. ปัญหาด้านนโยบายการจัดการศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เน้นระดับประถมมากกว่าระดับอนุบาลในโรงเรียนอนุบาลและปัญหาการโอนย้ายครู ทำให้โรงเรียนไม่ได้รับครูที่มีวุฒิการศึกษาอนุบาล ทำให้ขาดครูผู้สอนชั้นอนุบาล
4. ปัญหาด้านผู้บริหาร ผู้บริหารมีงานมากไม่มีเวลาอยู่ปฏิบัติงานในโรงเรียน ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ จะเน้นด้านประถมศึกษามากกว่าชั้นอนุบาล ส่วนหัวหน้าฝ่ายอนุบาลต้องเป็นครูประจำชั้นจึงไม่มีเวลาไปนิเทศคนอื่น

ทัศนีย์ เอี่ยมละออ (2531: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความต้องการการนิเทศการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูชั้นเด็กเล็กในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเขตการศึกษา 6 พบว่า ครูผู้สอนชั้นเด็กเล็กต้องการการนิเทศการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในด้านเอกสารประกอบการสอนกิจกรรมการใช้สื่อการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบความต้องการการนิเทศของครูผู้สอนชั้นเด็กเล็กที่มีประสบการณ์การสอนและวุฒิการศึกษาต่างกัน ตลอดจนครูผู้สอนชั้นเด็กเล็กที่เคยได้รับการอบรมและไม่เคยได้รับการอบรมในแต่ละด้าน พบว่าไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญที่ 0.05

1.3.3 หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนชั้นเด็กก่อนวัยเรียน เป็นการมุ่งเตรียมความพร้อมให้แก่เด็ก โดยการส่งเสริมพัฒนาการเด็กทุกด้านคือ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมไทย เพื่อให้เด็กมีคุณภาพ และพร้อมที่จะเรียนในระดับประถมศึกษาต่อไป ซึ่งจัดเป็นแนวการจัดประสบการณ์หรือหลักสูตรให้เด็กระดับก่อนวัยเรียนได้ร่วมกิจกรรมโดยได้รับการพัฒนาตามวัย มิใช่มุ่งจะให้อ่าน เขียน ได้ดังเช่นในชั้นประถมศึกษา แต่เป็นการปูพื้นฐานหรือพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้

แนวการจัดประสบการณ์ชั้น เด็กก่อนวัย เรียนมีจุดมุ่งหมายในการอบรม เลี้ยงดู เด็ก
ดังต่อไปนี้ (สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ 2528: 8)

1. ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กให้เกิดความพร้อมในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา
2. จัดประสบการณ์ที่ช่วยให้เด็กดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข
3. เตรียมเด็กให้มีทักษะพื้นฐานที่จะ เรียนในระดับประถมศึกษา

แนวการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กก่อนวัย เรียนนั้นไม่ได้แบ่งเป็นรายวิชา แต่จัด
รวมกัน (บูรณาการ) เป็นหน่วยการสอนและประมวลทักษะต่าง ๆ ให้เด็กได้เรียนรู้ในการบูรณาการ
การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กก่อนวัย เรียนนั้น มีหลักที่ควรยึดถือดังนี้
(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน 2531: 7)

1. ยึดเด็กเป็นหลัก เน้นการจัดประสบการณ์ควร เน้น เรื่องที่เด็กสนใจและใกล้ตัว
เด็ก เช่น สัตว์เลี้ยง บ้านของเราและโรงเรียนของเรา ฯลฯ นอกจากนี้การจัดกิจกรรมให้บรรลุ
ตามแนวการจัดประสบการณ์ ควร เปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกทำกิจกรรมตามความสนใจของเด็ก
ซึ่งอาจ เป็นกิจกรรมที่ทำเดี่ยวหรือกิจกรรมกลุ่มก็ได้

2. สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก ในแต่ละห้อง เรียนมีเด็กหลายคนซึ่งอาจจะมีความ
ความสามารถไม่เท่าเทียมกัน ดังนั้นควรจัดกิจกรรมที่มีความยากง่าย เหมาะสมกับวัยของเด็ก และ
ควรมีปะปนกันอยู่ ถ้าเป็นไปได้ควรจัดกิจกรรมที่เปิดกว้าง เช่น กิจกรรมการเล่นน้ำ การเล่นเกม
และการวาดภาพ ฯลฯ ซึ่งเป็นโอกาสให้เด็กได้ทำกิจกรรมตามความสามารถของตนและให้มี เวลา
นานเท่าที่เด็กต้องการ

3. ให้เด็กได้เรียนรู้หลายทักษะจากกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง

วิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน เด็กก่อนวัย เรียน สำนักงานการประถมศึกษา
แห่งชาติ (2527: 23) ได้เน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะที่นักเรียนต้องการ การสอนที่ใช้วิธีบรรยาย
เพียงอย่างเดียวหรือใช้มากกว่าวิธีอื่น ๆ ทำให้นักเรียนมีโอกาสฝึกฝนทักษะน้อยมาก ดังนั้นการสอน
ของครูจึงควรประกอบด้วย วิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนหลายแบบคือ การเล่า การแก้ปัญหา
การสาธิตและการทดลอง การแสดง การเล่นเกม การสร้างสถานการณ์จำลอง การศึกษานอก
สถานที่ ตลอดจนการใช้แหล่งวิทยาการต่าง ๆ ในท้องถิ่น ในการส่งเสริม เด็กให้มีการพัฒนาการและ

การเรียนรู้ ซึ่งจำเป็นจะต้องยึดการเล่นเป็นตัวนำ ครูควรยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง นึกถึงความ
ต้องการของเด็ก เนื่องจากเด็กนั้นชอบการเล่น เด็กจึงได้เรียนรู้จากการ เล่นไปด้วย

เบญจา แสงมลิ (2530 : 18) ได้กล่าวถึงการสอนเด็กก่อนวัยเรียน ดังรายละเอียด
ต่อไปนี้

1. จัดกิจกรรมให้เด็กเล่น ซึ่งนำไปสู่การเรียนรู้
2. จัดอุปกรณ์ให้เด็กได้เล่น เพราะเด็กนั้นเรียนรู้จากของจริงหรือของจำลอง
เด็กควรได้ดู ได้จับต้องและลูบคลำ
3. ให้ความอิสระในการเล่นแก่เด็กแต่มีขอบเขต เด็กนั้นชอบอิสระ ชอบทำอะไร
เอง แต่เนื่องจากยังเป็นเด็กเล็ก ๆ อยู่ ยังไม่สามารถช้อยกันอันตรายที่จะเกิดแก่ตัวได้ ผู้ที่อยู่กับ
เด็กจึงต้องมีขอบเขตให้เขาเล่น แต่ปล่อยให้เล่นได้ตามลำพัง
4. การเล่นต่าง ๆ ของเด็กในวันหนึ่ง สัปดาห์หนึ่งควรเกี่ยวพันกัน เช่น
เรียน เรื่องนก

ธรรมชาติศึกษา	รูปร่างนก ความ เป็นอยู่ของนก
คณิตศาสตร์	จำนวนนก
ภาษา	ท่องจำเนื้อ เพลงนกหรืออ่านบัตรคำนก
นิทาน	เล่าเรื่องนก อาจสอดแทรกสุขศึกษาและศีลธรรม
เพลงและดนตรี	ร้องเพลงนก ทำท่า่านก บินตามจังหวะเพลง
ศิลปะศึกษา	วาดรูปนก ระบายสี บั้นหรือพับกระดาษเป็นรูปนก

5. ครูมีอารมณ์ร่วมกับเด็ก เป็นต้นว่าในเวลาเล่นและร้องเพลง ครูควรลง เล่นกับ
เด็กด้วย หรือบางครั้งครูอาจเล่นร่วมกับเด็ก

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

ทวี แทนหนู (2521 : 107-124) ได้ศึกษาปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการสอนชั้นเด็กเล็ก
ในสามจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทยในด้านสภาพแวดล้อมทางภาษา ศาสนาและวัฒนธรรม การ
บริการและการนิเทศการศึกษา ครูที่สอนหลักสูตรแบบเรียน คู่มือครู สื่อการเรียน การวัดผลและ
การประเมินผล ผลการศึกษาวิจัยปรากฏปัญหาเรียงตามลำดับคือ ปัญหาเกี่ยวกับสื่อการเรียน
การบริหารและการนิเทศ หลักสูตรแบบเรียน คู่มือครู การวัดผลและการประเมินผล และครูที่สอน

กิตยวดี บุญซื่อ และคณะ (2523: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการทดลองสอน
 ชั้นอนุบาล กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนอนุบาลที่เรียนในโรงเรียนสาธิตจุฬาฯ ซึ่งได้รับการ
 เตรียมความพร้อมเพื่อเรียนโดยไม่สอนหนังสือ ต่อมาจึงวิจัยเปรียบเทียบสัมฤทธิ์ผลทางการ
 เรียนของเด็กอนุบาลที่ได้รับการเตรียมความพร้อมที่ได้รับการสอนหนังสือเรียน และนักเรียน
 อนุบาลที่เรียนจากโรงเรียนอื่น ๆ ซึ่งได้รับการสอนอ่าน เขียน คิดเลข ในการทดลอง
 มีการทดสอบ 3 ระยะเวลาคือเมื่อผ่านชั้นอนุบาล ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
 จากการศึกษาพบว่า เด็กที่ได้รับการเตรียมความพร้อมในการเรียนชั้นอนุบาล เมื่อเรียนถึงชั้น
 ประถมศึกษาปีที่ 2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีความรู้ความสามารถทางการเรียนไม่แตกต่าง
 จากนักเรียนที่เรียนอ่าน เขียนและคิดเลขในชั้นอนุบาล แต่มีข้อสังเกตว่า กลุ่มที่ได้รับการเตรียม
 ความพร้อม เมื่อเรียนนั้นมีพัฒนาการด้านบุคลิกภาพ อารมณ์ และสังคมสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการสอน
 หนังสือในชั้นอนุบาล

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2524: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องผลกระทบของโครงการ
 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีต่อประสิทธิภาพและพฤติกรรมของนักเรียนในโรงเรียนชั้นประถมศึกษา พบว่า
 เด็กที่ผ่านการอบรมจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะมีประสิทธิภาพในการเรียน ความเข้าใจในบทเรียน
 การเป็นผู้นำ การกล้าแสดงออกในทุก ๆ ด้าน มีความเข้าใจในบทบาทการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ
 และการทำงานเป็นกลุ่ม ไม่ชอบเก็บตัวหรือปลีกตัวจากกลุ่ม การรักษาความสะอาดและสุขภาพอนามัย
 มีแนวโน้มการเข้าใจบทเรียนและติดตามบทเรียนได้ดีกว่าเด็กที่ไม่ผ่านการอบรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
 แต่จะมีบางส่วนของเด็กที่ผ่านการอบรมมักชอบแสดงความก้าวร้าวมากกว่าเด็กที่ไม่ผ่านการอบรม

จันทวรรณ เทวรักษ์ (2525: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาอิทธิพลของการจัดกิจกรรม
 สร้างสรรค์และเกมทางการศึกษา ในเด็กวัย 4-6 ขวบที่มีต่อการเรียนรู้ภาษาไทยและคณิตศาสตร์
 ในระดับประถมศึกษา พบว่า เด็กที่ผ่านการเรียนโดยใช้เกมและกิจกรรมสร้างสรรค์มาก่อน
 ได้คะแนนภาษาไทยและคณิตศาสตร์สูงในระดับศึกษามากกว่าเด็กที่ไม่เคยเรียนมา

บุรินทร์ ทองแมน (2526: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการดำเนินการสอนชั้น เด็กเล็กตาม
 ความคิดเห็นของครูผู้สอนชั้น เด็กเล็กและครูใหญ่ในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์
 และศรีสะเกษ พบว่า

1. ครูผู้สอนชั้น เด็กเล็กกับครูใหญ่ มีความคิดเห็นต่อปัญหาในการดำเนินการสอนชั้น เด็กเล็ก โดยส่วนรวมทางด้านภาษาของเด็กเล็ก ด้านการนิเทศ และด้านสื่อการเรียนการสอน ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านการบริหาร และด้านการใช้มวลประสบการณ์ มีความคิดเห็นแตกต่างกัน

2. ครูที่มีวุฒิปริญญาหรือเทียบเท่าขึ้นไป กับครูที่มีวุฒิต่ำกว่าอนุปริญญา มีความคิดเห็นต่อปัญหาในการดำเนินการสอนชั้น เด็กเล็ก โดยส่วนรวมทางด้านภาษาของเด็กเล็ก และด้านการบริหาร ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านการนิเทศ ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการใช้มวลประสบการณ์ มีความคิดเห็นต่อปัญหาโดยส่วนรวมแตกต่างกัน

3. ครูที่พูดภาษาไทยกับครูที่พูดภาษาถิ่น มีความคิดเห็นต่อปัญหาในการดำเนินการสอนชั้น เด็กเล็ก โดยส่วนรวมทางด้านภาษาของเด็กเล็ก ด้านการบริหาร ด้านการนิเทศ ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการใช้มวลประสบการณ์ ไม่มีความแตกต่างกัน

สมศักดิ์ ขจรเจริญกุล (2527: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของการให้สัมผัสทางกาย ที่มีต่อสุขภาพจิต และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ เด็กก่อนวัยเรียน ในสถานสงเคราะห์เด็กหญิง บ้านราชวิถี พบว่า การสอน เด็กโดยการให้สัมผัสทางกาย ช่วยให้เด็กมีสุขภาพจิตและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2527: 102-103) ได้ศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนชั้น เด็กเล็กในโรงเรียนประถมศึกษา โดยเสนอรูปแบบที่เหมาะสมดังนี้

1. ควรจะต้องเสนอแนะแนวทางผสมผสานทักษะต่าง ๆ ไว้ในแต่ละบทเรียน เพื่อให้มีการเตรียมครูให้มีความเข้าใจก่อนที่ครูจะสร้างแผนการสอน
2. เน้นความสำคัญของการพัฒนาทักษะกระบวนการคิดของเด็ก
3. เอื้อให้ครูมีบทบาทและมีส่วนร่วม ในการกำหนด สร้างโครงการและแผนการสอน รวมทั้งการจัดหาสื่อการเรียนการสอน
4. ประหยัดในเรื่องการลงทุนด้านวัสดุ แต่จำเป็นจะต้องลงทุนมากในเรื่องของการเตรียมครู

ประภาพันธุ์ นิลอรุณ (2530: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความพร้อมทางการเรียนภาษาไทย ของเด็กปฐมวัยในท้องถิ่นที่มีปัญหาทางภาษา โดยใช้วิธีสัมมุ่ประสบการณ์ทางภาษา พบว่า เด็กปฐมวัยที่เรียนโดยวิธีสัมมุ่ประสบการณ์ทางภาษา มีความพร้อมทางการเรียนภาษาไทยสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่เรียนตามแผนการจัดประสบการณ์ชั้น เด็กเล็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ชมพู โปษกบุตร (2531: บทคัดย่อ) ได้ทำรายงานการวิจัยสภาพพัฒนาการและ: ความพร้อมทางการเรียนของเด็กก่อนวัยเรียนในโครงการทดลองชั้นอนุบาล 3 ขวบ ของโรงเรียน อนุบาลชลบุรี พบว่า นักเรียนชั้นอนุบาล 3 ขวบในโครงการทดลองที่มีผู้ปกครองมีอาชีพรับราชการ ค้าขาย และรับจ้างมีสภาพพัฒนาการด้านร่างกายเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับดีมาก มีพัฒนาการด้าน สติปัญญาทางการฟังการพูดอยู่ในระดับมาก พัฒนาการด้านสังคมเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก นักเรียน ที่มีผู้ปกครองมีอาชีพรับราชการ และค้าขายมีสภาพพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจเฉลี่ยรวมอยู่ใน ระดับมากและที่ผู้ปกครองมีอาชีพรับจ้างเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพความพร้อมทางการเรียน การสอนของนักเรียนที่มีผู้ปกครองมีอาชีพรับราชการเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ที่ผู้ปกครองมีอาชีพ ค้าขายและรับจ้างเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

วิระดา บัวเพื่อน (2531: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสนใจในการเล่น เกมการศึกษา ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการชี้แนะจากครูและที่เล่นด้วยตนเอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองคือ นักเรียนอายุ 4-5 ปี ซึ่งกำลังเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลจันทบุรี จำนวน 30 คน พบว่า เด็กที่เล่น เกมการศึกษาด้วยตนเองมีความสนใจในการเล่น เกมการศึกษาสูงกว่าเด็กปฐมวัย ที่เล่น เกมการศึกษาโดยมีครูชี้แนะ

อุษา สังข์น้อย (2531: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการทางสติปัญญาของ เด็กปฐมวัยระหว่างที่รับประสบการณ์จากครูที่มีปัญหาในการจัดประสบการณ์น้อยที่สุดกับครูที่มีปัญหา การจัดประสบการณ์มากที่สุด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ เด็กอนุบาลปีที่ 1 ของโรงเรียน ที่อยู่ในโครงการอนุบาลชนบทจังหวัดสุรินทร์ พบว่า

1. เด็กปฐมวัยที่เรียนกับครูที่มีปัญหาการจัดประสบการณ์น้อยที่สุด มีพัฒนาการทาง สติปัญญาสูงกว่า เด็กปฐมวัยที่เรียนกับครูที่มีปัญหาการจัดประสบการณ์มากที่สุด
2. ครูที่มีปัญหาการจัดประสบการณ์น้อยที่สุด สามารถจัดประสบการณ์ได้มากกว่าครู ที่มีปัญหาการจัดประสบการณ์มากที่สุดเกือบทุกด้าน ยกเว้นการจัดที่เล่นน้ำ ซึ่งไม่สามารถจัดได้ ทั้งสองกลุ่ม

ขวัญฟ้า รังสิยานนท์ (2532 : บทคัดย่อ) ได้ทำการ เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ ของเด็กปฐมวัยที่ได้จากการฟังนิทานด้วยการเล่าโดยใช้หุ่นกับรูปภาพ พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้ฟัง นิทานด้วยการเล่าโดยใช้หุ่นกับรูปภาพมีพัฒนาการทางความคิดคล่องแคล่ว ความคิดริเริ่มและ ความคิดละเอียดลออสูงขึ้นและไม่มีความแตกต่างกัน

1.3.4 ครูผู้สอน เด็กก่อนวัยเรียน

ความประทับใจครั้งแรก เป็นเรื่องสำคัญต่อเด็กในการที่เด็กได้ออกจากบ้าน เข้าสู่สิ่งแวดล้อมใหม่ที่โรงเรียน ครูสอนชั้นเด็กก่อนวัยเรียนจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่ง ที่ช่วยให้เด็กเป็นสุข สนุกสบาย ปลอดภัย เป็นผู้สร้างบรรยากาศให้โรงเรียนสวยงามคล้ายบ้านของเด็ก ได้ใกล้ชิดเด็กมากที่สุดในช่วงแรกที่เด็กก้าวออกมาจากบ้าน นับเป็นบุคคลแรกที่วางรากฐานการศึกษาให้กับเด็ก เด็กอยากมาโรงเรียนพบครู พบเพื่อนหรือมีความพร้อมในการเรียนรู้หรือไม่เพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับ การปฏิบัติของครูผู้สอนในระดับนี้

บทบาทของครูผู้สอนชั้นเด็กก่อนวัยเรียน

ครูผู้สอนเด็กก่อนวัยเรียนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการวางรากฐานและพัฒนาชีวิตทั้งชีวิตให้แก่เด็ก เพราะจะเป็นผู้ช่วยเด็กในวัยที่พัฒนาทุกด้านอย่างรวดเร็ว ให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มความสามารถ ซึ่งจะ เป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาในขั้นต่อไป หรือเป็นผู้ที่ทำให้พัฒนาการของเด็กล่าช้า ชะงักงัน และอาจนำไปสู่ความล้มเหลวในวัยต่อมาได้ จึงมีผู้กล่าวว่า "ครูระดับก่อนวัยเรียน เป็นผู้มีความรับผิดชอบ มีโทษหนัก" (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน 2531: 3)

ครูผู้สอนระดับก่อนวัยเรียนควรมีบทบาทหน้าที่ในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กให้สอดคล้องกับธรรมชาติและการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้ดังต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน 2531: 514)

1. การช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีแก่เด็กโดย

1.1 ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องการยิ้มแย้มแจ่มใส ความสุภาพ อ่อนโยน มีความสะอาด เป็นระเบียบ มีความเมตตา มีความมั่นคงในอารมณ์ และมีความกระฉับกระเฉงคล่องตัว

1.2 ฝึกฝนความเป็นประชาธิปไตยแก่เด็กโดยใช้หลักการให้ความสนใจ และการยอมรับ คือส่งเสริมให้ความสนใจ รับฟังความรู้สึกนึกคิดของเด็ก ตอบคำถามและกระตุ้น

ให้เด็กค้นหาคำตอบ ให้ความสนใจเด็กอย่าง เสมอภาคและยุติธรรม แบ่งปันสิ่งต่าง ๆ แก่เด็กอย่างทั่วถึง ฝึกความรับผิดชอบ ส่งเสริมโดยวิธีการชักชวนให้ปฏิบัติตามข้อตกลงที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม มอบหมายงานให้รับผิดชอบ ให้เด็กรู้ขอบเขตว่าสิ่งใดทำได้ หนุนเรียนให้เด็กมีโอกาสเป็นผู้นำและผู้ตาม ให้เด็กทำสิ่งต่าง ๆ โดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ให้ความสำคัญเพื่อส่งเสริมบุคลิกภาพแบบประชาธิปไตย โดยให้เด็กมีโอกาสคิดและตัดสินใจให้โอกาสเด็กทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง กระตุ้นให้เด็กทำสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ และให้เล่นและทำสิ่งต่าง ๆ ร่วมกับเพื่อน

2. การช่วยเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กควรคำนึงถึงหลักธรรมชาติของเด็กมากกว่าการเน้นด้านอ่าน เขียน ควรให้เด็กมีประสบการณ์อย่างเหมาะสม มีการเรียนรู้อย่างถูกหลักในบรรยากาศที่ผ่อนคลายไม่เคร่งเครียดโดยคำนึงถึงจิตใจของเด็กเป็นสำคัญ

3. การทำงานด้วยความมั่นใจ ครูต้องมีหลักยึดเพื่อช่วยให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ด้วยความมั่นใจดังนี้คือ รู้และเข้าใจหลักและวิธีการเตรียมความพร้อม ลงมือปฏิบัติตามขั้นตอนของแผนจัดประสบการณ์อย่างถูกต้อง ประมวลผลความรู้ความเข้าใจในหลักการและประสบการณ์การจัด การศึกษาระดับก่อนวัยเรียน พัฒนาตนเองเพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ตนเองอยู่เสมอ และมีความภูมิใจในการ เป็นครูผู้สอน เด็กระดับก่อนวัยเรียนที่เป็นผู้วางรากฐานพัฒนาการด้านต่าง ๆ ให้แก่เด็ก

บุญเยี่ยม จิตรดอน (2531: 331 - 333) กล่าวถึงบทบาทต่อตนเองในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนชั้น เด็กก่อนวัยเรียนให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งมีแนวทางปฏิบัติดังต่อไปนี้คือ เตรียมตัวให้พร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่ เตรียมสร้างบรรยากาศที่ดี เตรียมจัดการเรียนการสอนให้น่าสนใจ ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม และประเมินตนเอง นอกจากนั้นยังนำความเห็นของคุณหญิง เบญจา แสงมลิ ที่ให้ไว้ เกี่ยวกับการเตรียมตนเองให้เป็นครูผู้สอนชั้น เด็กก่อนวัยเรียนที่ดีให้เป็น 9 นัก คือ นักวิชา นักเล่น นักร้อง นักรำ นักเล่า นักคิด นักทำ นักฝัน และนักแต่ง ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. นักรัก รักเด็กและในเวลาเดียวกันก็ต้องรู้จักทำตัวให้เด็กรัก จะต้องรักเด็กจริง ๆ และสนุกสนานร่วมกับเด็ก ช่วยเหลือเด็กได้รับความอบอุ่นใจ ให้กำลังใจในการทำงาน และปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ให้เกิดความสนใจในงานเพิ่มมากขึ้น

2. นักเล่น เป็นคนยิ้มง่าย หัวเราะง่าย ร่วมเดินเล่น ร่วมเล่นกับเด็ก ๆ ไม่ทำตัวเคร่งเครียดงานมาก ยุ่งเหยิงตลอดเวลา เด็กจะมีรสชาติในการเล่นอย่างสนุกสนาน ถ้าครูร่วม เล่นด้วย เป็น โอกาสที่จะศึกษานิสัยใจคอและมารยาทของเด็กไปด้วย

3. นักร้อง ร้องเพลงง่าย ๆ ได้ มีอารมณ์ร่วมขณะร้องเพลงกับ เด็ก ครูผู้สอนชั้น เด็กก่อนวัย เรียนควรร้อง เพลง เป็น เพื่อจะได้นำเด็กร้อง เพลงประกอบกิจกรรมการเรียนการสอน รู้จัก เลือก เพลงที่ เหมาะสมกับ วัย ของ เด็ก และ เสริมสร้าง ประสพ การณ์ ต่าง ๆ ให้แก่ เด็ก ด้วย

4. นักรำ ควรหัดรำ ให้ เป็น และ ดัดแปลง ท่า รำ ให้ เหมาะสม กับ วัย และ ความ สามารถ ของ เด็ก ให้ เด็ก สนุกสนาน ได้ เคลื่อนไหว เป็น การ บริหาร และ ออก กำลัง ภาย แสง ดง สี ลาท่า ทาง ประกอบ จังหวะ และ สื่อ ความหมาย ทาง ภาษา พร้อมทั้ง พัฒนา คุณลักษณะ ของ เด็ก ไป ด้วย

5. นักเล่า นิทาน เป็น สื่อ ที่ เหมาะสม กับ เด็ก เล็ก ๆ เพราะ เด็ก ๆ ชอบ ฟัง นิทาน ครู ควร เล่า นิทาน ได้ เล่า เป็น ครู จึง ต้อง มี กลวิธี การ เล่า นิทาน เป็น ศิลปะ หรือ เทคนิค ที่ นำ เข้าสู่ บทเรียน ได้ เป็น อย่าง ดี โดยเฉพาะ เด็ก ที่ ยัง ไม่ พร้อม ที่ จะ เรียน หนังสือ เมื่อ ได้ ฟัง นิทาน จาก ครู เด็ก จะ สนใจ สามารถ จับใจ ความ และ ภาษา พูด ได้ กว้าง ขวาง เป็น การ ฟึก ความ พร้อม ที่ เรียน อ่าน หรือ เขียน ใน โอกาส ต่อ ไป

6. นักคิด ครู ต้อง พยายาม คิด หา ทาง ส่ง เสริม เด็ก ใ้ ความ สนใจ ส่ง เสริม หรือ กระตุ้น ให้ เกิด การ เรียน รู้

7. นักทำ ต้อง พร้อม ที่ จะ อุทิศ เวลา ขยัน ทำ สื่อ เพราะ เด็ก วัย นี้ รับ ประสพ การณ์ โดย ผ่าน ประสาท สัมผัส จึง จะ ทำให้ เกิด การ เรียน รู้

8. นักฝัน เด็ก ก่อนวัย เรียน เป็น วัย ที่ มี อารมณ์ อ่อน ไหว เปลี่ยน แปลง ง่าย การ ควบคุม อารมณ์ จะ ทำ ได้ ไม่ ดี ชอบ โอ้อวด เพื่อ ฝัน อยู่ใน โลก สมมติ ตลอด เวลา ครู จึง ต้อง เป็น นักฝัน ร่วม กับ เด็ก เพื่อให้ โลก สมมติ ของ เด็ก เป็น จริง ขึ้น มา อย่าง มี เหตุ มี ผล

9. นักแต่ง ครู จึง ต้อง ปรับปรุง ตนเอง ให้ ทัน กับ ความ สนใจ และ ความ ต้องการ ของ เด็ก คือ เป็น นักแต่ง นิทาน แต่ง เรื่อง ราว สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ รวมทั้ง แต่ง ตัว ตนเอง ด้วย ซึ่ง แต่ง อย่าง มี ศิลปะ แต่ง ทุก สิ่ง ทุก อย่าง ให้ สวยงาม น่า ดู น่า ใช้ น่า สนใจ น่า ฟัง น่า สัมผัส ให้ เหมาะสม กับ สภาพ และ ความ สนใจ ของ เด็ก ก่อนวัย เรียน

ลักษณะของครูผู้สอน เด็กก่อนวัย เรียน

ครูผู้สอนชั้น เด็กก่อนวัย เรียน ควร เป็น บุคคล ที่ มีความ สามารถ พิเศษ มีความ รับผิดชอบ ในการ จัด ประสพ การณ์ ให้ ได้ ผล ดี ต่อ เด็ก ครู ต้อง สามารถ ร่วม งาน กับ ผู้อื่น ใน เรื่อง การ สอน และ กิจกรรม อื่น ๆ เป็น ผู้ ที่ มีความ กระตือรือร้น รัก เด็ก ใฝ่ หา ความ รู้ ใส่ ตัว ตา และ หู ต้อง เปิด กว้าง คอย ดู สภาพ

และวิธีการใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น มีลายมือสวยและเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มแปลก ๆ ใหม่ ๆ บ้างพอสมควร ครูผู้สอนควรมีวุฒิทางอนุบาลหรือ เคยผ่านการอบรม เกี่ยวกับการสอนหรือดูแล เด็กระดับก่อนวัย เรียน และ เพื่อให้การจัดการ เรียนการสอนชั้น เด็กก่อนวัย เรียนมีประสิทธิภาพ เดิมที ครูผู้สอนจึงควรมีโอกาส เตรียมตัวและพัฒนาตนเองดังต่อไปนี้ (สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ 2527: 26 - 27)

1. ศึกษาและอ่าน เอกสาร วารสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ เด็กและโครงการจัดการ เรียนการสอนในระดับ เด็กก่อนวัย เรียน
2. ประชุมวางแผนงานร่วมกับผู้บริหารโรงเรียน ศึกษานิเทศก์และครูผู้สอน ในระดับเดียวกันจากโรงเรียนต่าง ๆ เพื่อให้แนวการจัดการ เรียนการสอน เป็นไปในทำนองเดียวกัน และสอดคล้อง เหมาะสมกับความต้องการของแต่ละท้องถิ่น
3. เข้ารับการอบรมและฝึกงาน เกี่ยวกับการจัดการ เรียนการสอนในชั้น เด็ก ก่อนวัย เรียน
4. ประชุมพบปะ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์กับครูหรือบุคลากรอื่น ๆ ที่ทำงาน เกี่ยวกับการให้บริการและการศึกษาแก่ เด็กก่อนวัย เรียนและหน่วยงานอื่น ๆ ที่อยู่ในชุมชน เดียวกัน
5. รับการนิเทศจากผู้บริหารโรงเรียนและศึกษานิเทศก์ด้วยใจที่เปิดกว้าง และยินดีที่จะปรับปรุงงานของตนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
6. ประชุมปรึกษาหารือและ เติรมงานร่วมกับครูทุกคนที่สอนชั้น เด็กก่อนวัย เรียน ในโรงเรียนเดียวกัน เช่น ร่วมกันคิดกิจกรรม การสร้างสื่อการเรียนการสอน การเตรียมงาน ดังกล่าวอาจจะทำทุกสัปดาห์หรือทุกสองสัปดาห์ก็ได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับครูผู้สอน

วันดี วุฒิโชค (2522: จ-ฉ) ได้ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูอนุบาล ใน ทิศนะของครูใหญ่ ครูและผู้ปกครองในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า คุณลักษณะที่จำเป็นมากที่สุด สำหรับครูอนุบาลคือ พุดจาสุภาพเรียบร้อย ใช้คำพูดที่เหมาะสมกับนักเรียน ให้ความสนิทนสม เป็น กันเองกับเด็ก รักและ เมตตาเด็กโดยทั่วหน้า ในส่วนข้อ เสนอแนะของตัวอย่างประชากร เสนอว่า ต้องการครูอนุบาลที่มีลักษณะรักและ ให้ความอบอุ่นแก่นักเรียน ไม่ขู่บังคับนักเรียน ชี้แจงเหตุผล ให้นักเรียนได้เข้าใจ รู้จักปรับปรุงตนเองให้ทัน เหตุการณ์อยู่เสมอ

ราตรี สุวรรณโพธิ์ศรี (2522: 6-8) ได้ศึกษาวิจัยความต้องการการอนุบาลศึกษา ความต้องการของครูอนุบาล และสภาพการจัดอนุบาลศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ เมื่อปี พ.ศ.2521 ในสภาพของการจัดการศึกษาชั้นอนุบาล ปรากฏผลวิจัยว่า เอกชนรับผิดชอบมากกว่ารัฐ เขตอำเภอ ชั้น 1 มีโรงเรียนอนุบาลและชั้นเด็กเล็กในโรงเรียนประถมศึกษามากที่สุด รองลงมาได้แก่อำเภอ ชั้น 2, 3, 4 ตามลำดับ ส่วนอำเภอชั้น 5 ไม่มี และประชาชนส่วนใหญ่ต้องการให้รัฐบาลจัดการ อนุบาลศึกษาในลักษณะของชั้นเด็กเล็กในโรงเรียนประถมศึกษา และต้องการรับผิดชอบค่าใช้จ่าย ในการจัดบริการด้านอนุบาลร่วมกับรัฐบาล

ชุตินา ลวสุตานนท์ (2525: 116) ได้ศึกษาเรื่องสมรรถภาพของครูอนุบาล พบว่า สมรรถภาพที่ครูขาดมากที่สุดเป็นสมรรถภาพทางด้านทักษะ ซึ่งได้แก่ การเลือก การเตรียม ประสบการณ์และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ การใช้เทคนิคในการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ต่าง ๆ อย่างถูกต้อง เป็นไปตามลำดับขั้นตอนของประสบการณ์ การใช้วัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน ต่าง ๆ อย่างถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์ การเล่นนิทานหรือเรื่องราวโดยการใช้หุ่นประเภท ต่าง ๆ การออกเสียงและการสำผัสเลียนแบบ การจัดกลุ่มและใช้กลุ่มเป็นเครื่องมือในการจัด กิจกรรม การใช้เครื่องเล่นในร่มและของเล่น การใช้อุปกรณ์ให้จังหวะ เครื่องดนตรีและเครื่อง เลียนเสียงต่าง ๆ การใช้อุปกรณ์สอดแทรกศึกษา

เอื้อพร โอนพรัตน์วิบูล (2525: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการเตรียมครูและการปฏิบัติ งานของครูระดับปฐมวัยในประเทศไทยตามความคิดเห็นของผู้บริหาร และอาจารย์ผู้สอนในสาขา ปฐมวัย คือ วิทยาลัยครูรับนโยบายหลักสูตรตามที่เจ้าสังกัดกำหนด แต่มหาวิทยาลัยมีอิสระใน การวางหลักสูตรให้เหมาะสมได้มากกว่า และยังไม่ได้สำรวจหาข้อมูลอย่างจริงจังเกี่ยวกับความ ต้องการหรือวางแผนร่วมกับผู้ใช้ครูระดับนี้ ตลอดจนการติดตามผลนิสิตที่จบไปแล้ว จากการรายงาน ของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า ครูปฐมวัยส่วนใหญ่เป็นหญิงและอัตราส่วนครูต่อนักเรียน 1:35 ขึ้นไปมีร้อยละ 32.35 และ 1:30 มีร้อยละ 29.41 วุฒิการศึกษาของครูในโรงเรียนสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนส่วนใหญ่มีวุฒิมัธยมศึกษาปีที่ 5 รองลงไปคือวุฒิ ป.กศ.ต้นและ ป.กศ.สูง ตามลำดับ ส่วนครูในโรงเรียน สบช.สาขาอื่นและปริญญาตามลำดับ สำหรับคุณสมบัติของครูที่ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ต้องการคือ เป็นผู้หญิง โสด มีวุฒิการศึกษา ป.กศ.สูงสาขาปฐมวัยหรือผ่านการอบรมทางด้านนี้มาแล้ว และมีความสามารถพิเศษหลายด้าน

1.3.5 สื่อการเรียนการสอนสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน

ตามปกติเด็กจะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากรอบตัว เมื่อได้เห็น จับต้อง สังเกต เข้าใจ ก็จะเลียนแบบและสามารถจะกระทำการใดได้ถ้าเด็กพอใจและสนใจ การจะทำได้ดีหรือไม่ขึ้น อยู่กับความเจริญเติบโตของเด็ก และความชำนาญอันเกิดจากการฝึกฝนและกระทำบ่อย ๆ ดังนั้น เครื่องมือทุกชนิดที่สามารถช่วยให้เด็กพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เช่น คน พิซ สัตว์ วัตถุสิ่งของต่าง ๆ จึงเป็นสื่อการเรียนการสอนสำหรับเด็กก่อนวัย เรียนได้ทั้งสิ้น และถือเป็นอาหารใจ อาหารสมองที่จำเป็นอย่างยิ่งที่เด็กต้องได้รับ

ราศี ทองสวัสดิ์ (2528: 347) ได้แบ่งสื่อการศึกษาระดับก่อนวัย เรียน เป็น 3 ประเภท

1. สื่อสำหรับเตรียมการสอนของครู เป็นการเพิ่มพูนความรู้ความ เข้าใจหลักสูตร วิธีสอน กิจกรรมและความเข้าใจในตัวเด็ก ได้แก่ คู่มือครู หนังสือ เทป ภาพยนตร์ ที่อาจจัดหาซื้อได้ เช่น เทป (แถบเสียง) เทปวีดิโอหรือภาพทัศน และบางอย่างอาจผลิตได้เอง เช่น การจัดทำคู่มือ ที่รวบรวม เนื้อหาสำหรับครูใช้ประกอบการสอนต่อไป

2. สื่อสำหรับประกอบบทเรียน เป็นสื่อในการสอนเด็กเล็ก ๆ เราให้เด็กสนใจ ในสิ่งที่ครูสอนจึงทำให้บทเรียนมีชีวิตชีวาน่าสนใจยิ่งขึ้น แบ่งเป็นสื่อที่ได้โดยการจัดหา เช่น สิ่งที่มี ความธรรมชาติมี พิซ สัตว์ ไม้ เหล็ก ดิน และทราย เป็นต้น สื่อที่ได้มาโดยการประดิษฐ์ อาจเป็น หุ่นประเภทต่าง ๆ เช่น ตุ๊กตาผ้า ตุ๊กตาพลาสติก หุ่นถุงกระดาษ และเกมการศึกษา เป็นต้น

3. สื่อสำหรับจัดสภาพแวดล้อมให้เด็ก ที่เล่นที่จัดให้กับเด็กหากจัด เหมาะสม เด็กจะได้ทั้งความสุขสนุกสนานและมีการพัฒนาในทุก ๆ ด้านด้วย

พิพัฒน์ นพมาศ วรเวช (2524: 111) กล่าวถึงคุณสมบัติของสื่อหรือ เครื่องเล่นที่ดีว่ามีลักษณะดังต่อไปนี้

1. ควรให้ผู้เล่นมีโอกาสใช้ประสาทสัมผัสต่าง ๆ ได้เต็มที่ เป็นการพัฒนา ประสาท ความรับรู้ของผู้เล่นให้เหมาะสมกับวัย

2. ควรให้เด็กได้ฝึกการเคลื่อนไหวของส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย จากปฏิกิริยา ระดับหยาบ ๆ จนถึงการเคลื่อนไหวที่ละเอียดเพิ่มขึ้นตามวัย เช่น ต่อแท่งไม้ ลากจูงเข็นรถ เล่น กิฬาและ เล่น เครื่องดนตรี เป็นต้น

3. ควรจัดเครื่องเล่นให้ถูกประเภทเพื่อเหมาะสมกับวัย ความสามารถ และ ความสนใจของผู้เล่นให้มาก ไม่ยากหรือง่ายเกินไป เพื่อป้องกันความ เบื่อหน่ายและอุบัติเหตุ
4. ควร เป็น เครื่องเล่นที่กระตุ้นให้ เด็กเกิดจินตนาการสร้างสรรค์ เกิดความ สำนึกดี และประสบการณ์ด้านมนุษยสัมพันธ์ตั้งแต่เยาว์วัย ส่วนใหญ่ เป็น เครื่องเล่นที่ต้อง เล่น เป็นกลุ่ม
5. เครื่องเล่นควร เป็นวัสดุที่ปราศจากพิษภัย ไม่แตกหักและทำอันตรายขนาด เจ็บ แก่ผู้เล่น
6. ควรใช้เครื่องเล่นที่แพร่หลายที่เด็ก ๆ นิยมเล่นกันทั่ว ๆ ไป ผลิตได้ภายใน ประเทศ ราคาถูก คงทนและทำความสะอาดง่าย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2531: 30) ได้บ่งบอกลักษณะของ สื่อที่ดีไว้ดังต่อไปนี้

1. ส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์
2. มีขนาดเหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของเด็ก
3. เป็นของจริง แต่ในกรณีที่หาไม่ได้หรือต้องทำขึ้น ก็ควรทำจากวัสดุที่ไม่ เป็นอันตรายต่อเด็ก เช่น อาจทำจากไม้ พลาสติก กระดาษ ฯลฯ
4. มีความมั่นคงแข็งแรง และทนทาน
5. ได้รับความสนใจ อยากรู้อยากเห็นและส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
6. มีการทดลองใช้และปรับปรุงแก้ไข

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสื่อการเรียนการสอนเด็กก่อนวัยเรียน

ทองใบ สายพรหมา (2513: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ ในโรงเรียนชาย เขาของกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนเขต 5 ปรากฏว่า ขาดแคลนงบประมาณ อาคารเรียนไม่อำนวยความสะดวกที่จะใช้และเก็บรักษาอุปกรณ์การสอน ขาดเครื่องมือและวัสดุสิ้นเปลือง ในการผลิตอุปกรณ์ ตัวครูไม่มีความรู้ความชำนาญในการใช้วัสดุอุปกรณ์การสอนและยังไม่สามารถผลิต ใช้เองได้ ดังนั้นครูจึงมีความต้องการให้ผู้บริหารของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้สนับสนุน และให้ครูมี ความรู้ในการผลิตและการใช้วัสดุอุปกรณ์การสอน ช่วยจัดหาวัสดุอุปกรณ์สำเร็จรูป จัดหาวัสดุสิ้นเปลือง และ เครื่องมือสำหรับผลิตอุปกรณ์การสอนขึ้นใช้ตามความต้องการ เพื่อจะช่วยให้การเรียนการสอนมี

ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อึ้งในการเรียนการสอนชาวเขาซึ่งพูดภาษาไทยไม่ได้ นั่นนั้น ครูยืนยันว่า สไตท์ศนูปรณ์มีส่วนช่วยการสอนเป็นอย่างมาก ทำให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์และได้เรียนรู้ได้เห็น เราความสนใจให้อยากเรียน และ เรียนได้สนุกสนาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุปกรณ์การเรียนวิชาภาษาไทย สังคมศึกษา วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ซึ่งต้องการมากเพื่อช่วยให้การเรียนเกิดสัมฤทธิ์ผลยิ่งขึ้น

นวลดา สุวรรณโชติ (2522: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการสร้างบทฝึกแบบโปรแกรม เพื่อพัฒนาความพร้อมด้านภาษาสำหรับเด็ก เริ่มเรียน ผลการวิจัยพบว่า บทฝึกแบบโปรแกรมที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพเป็นร้อยละ 91.71/20.23 และสามารถทำให้นักเรียนเพิ่มพูนความพร้อมด้านภาษาได้

เยาวรัตน์ จินดากุล (2523: บทคัดย่อ) ได้สร้างคู่มือกิจกรรมการสอนเด็กปฐมวัยและนำไปทดลองใช้ พบว่า กิจกรรม 5 ชุดเกี่ยวกับการรับรู้ความหมายรูปภาพกับคำศัพท์ การจำแนกการรับรู้เกี่ยวกับรูปทรง การหาสิ่งที่ผิดจากความเป็นจริง การจัดประเภทสิ่งของและการจัดลำดับ เหตุการณ์ช่วยให้เด็กมีความก้าวหน้าทางการเรียนดีขึ้น

ยุพา วัฒนะนิพัทธ์ (2524: บทคัดย่อ) ได้สร้างชุดการสอนความพร้อมทางสติปัญญาสำหรับเด็กปฐมวัย เรื่องการฝึกความคิดเชิงสร้างสรรค์ ผลการวิจัยพบว่า การฝึกความพร้อมทางสติปัญญาด้วยชุดการสอนที่มีประสิทธิภาพนั้นจะช่วยพัฒนาความพร้อมทางสติปัญญาของเด็กปฐมวัยให้สูงขึ้น

เลขา ปิยะอัจฉริยะ (2524: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องผลของประสบการณ์การเล่นที่มีต่อการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยพบว่า เด็กมีพัฒนาการสูงขึ้นในด้านการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เมื่อได้รับประสบการณ์การเล่นที่จัดให้

บัวเพ็ญ ไต้ประจักษ์ (2525: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสถานภาพทางสไตท์ศนูปรณ์ของโรงเรียนชาวเขาและโรงเรียนประชาชนไกลคมนาคม สังกัดกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนในประเทศไทย พบว่า สไตท์ศนูปรณ์มีความจำเป็นมากควรได้มีการจัดงบประมาณสนับสนุนให้เพียงพอกับการใช้ของครู ให้ครูมีโอกาสเรียนรู้และได้รับประสบการณ์ทางด้านสไตท์ศนูศึกษา

รัตนา เพทายบรรลือ (2527: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการเสริมแรงโดยใช้การ์ตูนจากแถบบันทึกภาพต่อช่วงความสนใจในการทำงานของเด็กอนุบาล พบว่า ใช้การ์ตูนต่อช่วงความสนใจในการทำงาน เด็กได้จริง

สมจิตร์ เอื้ออรุณ (2528: บทคัดย่อ) ได้ทดลองสอนนิสัยทางสังคมด้วยสื่อที่เน้นศิลปะวัฒนธรรมไทย เพื่อสร้างเสริมเจตคติต่อวัฒนธรรมไทยแก่เด็กก่อนวัยเรียน พบว่าเด็กมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนิสัยทางสังคมสูง และมีเจตคติในทางบวกต่อวัฒนธรรมไทยสูงกว่าเด็กในกลุ่มควบคุม

ชาญรงค์ พรุ่งโรจน์ (2529: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของการเล่นของเล่นที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย พบว่า เด็กที่เล่นไม้บล็อกมีพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดริเริ่ม ความคิดละเอียดละออ ดีกว่ากลุ่มควบคุม และกลุ่มที่เล่นสามเหลี่ยมในฝัน มีความคิดคล่องตัวสูงกว่ากลุ่มควบคุม

1.3.6 การประเมินผล

การประเมินผลในชั้นเด็กก่อนวัยเรียนนั้นมีความแตกต่างจากชั้นประถมศึกษา เพราะการเรียนการสอนมิได้เป็นไปตามหลักสูตรประถมศึกษา แต่เป็นการจัดประสบการณ์ท้ายกิจกรรมเพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กในด้านต่าง ๆ ก่อนที่จะเข้าเรียนชั้นประถมศึกษา ฉะนั้นการประเมินผลจึงมีลักษณะว่า มีความพร้อมหรือไม่ ด้านใดที่มีความพร้อมมาก ด้านใดที่ยังบกพร่องหรือยังไม่พร้อม จำเป็นต้องรอเวลาฝึกต่อไปสักระยะหนึ่ง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2522: 1-2) ได้ให้แนวการประเมินผลเด็กก่อนวัยเรียนว่าไม่ใช่การการวัดเพื่อตัดสินได้หรือตก วิธีการประเมินผลจึงควรมีหลายวิธี ได้แก่ การสังเกตพฤติกรรมและจดบันทึก การสนทนาและซักถาม การตรวจผลงานและทดสอบ ซึ่งการเลือกใช้วิธีใด ควรคำนึงถึงลักษณะวิชา อายุของเด็ก ตลอดจนความมุ่งหมายของการประเมินผลแต่ละครั้ง ควรใช้วิธีสังเกต สนทนา และตรวจผลงานให้มาก สำหรับแบบทดสอบควรใช้ให้น้อยที่สุด ถ้าใช้ควรเป็นชนิดรูปภาพ โดยครูอ่านคำสั่งหรือคำถามให้นักเรียนทำตามที่จะขอ และควรกระทำในลักษณะรายบุคคลมากกว่า เป็นกลุ่มใหญ่

จันทวรรณ เทวรักษ์ (2527: 142) เสนอวิธีการประเมินผลในชั้นเด็กก่อนวัยเรียนให้ใช้หลาย ๆ วิธีคือ ใช้วิธีการสังเกต การสนทนา การตรวจผลงาน การใช้ข้อสอบปากเปล่า และการใช้ข้อทดสอบ โดยพิจารณานำมาใช้ให้เหมาะสม

วิธีการประเมินผลเด็กจะดื่บก่อนวัยเรียนมีหลายวิธีดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การสังเกต

ครูสังเกตเด็กขณะเล่น เรียนและทำงาน โดยสังเกตส่วาเสมอทั้งรายบุคคลและเป็นหมู่คณะ เพื่อทราบความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการด้านต่าง ๆ เมื่อมีอะไรผิดปกติขึ้นในตัวเด็กครูจะได้ทราบ เข้าใจสาเหตุและแก้ไขปัญหานั้นได้ ดังนั้นครูควรใช้วิธีสังเกตเป็นพื้นฐานและควรจับบันทึกไว้เพื่อกันลืม เนื่องจากเด็กวัยนี้ยังไม่สามารถเข้าใจตนเองพอจะบอกเล่าความต้องการอันแท้จริงให้ผู้ใหญ่เข้าใจได้ และควรบันทึกข้อบกพร่องข้อดีและข้อ เสนอแนะ ในการปรับปรุงแก้ไขหรือส่งเสริมพฤติกรรมของเด็กไว้ด้วย

2. การสนทนา

วิธีนี้ใช้ได้ตั้งแต่เริ่มต้นสอน กำลังสอนและหลังจากสอนแล้ว โดยซักถามเรื่องราวและประสมการณ์ตามทีเด็กได้พบเห็น ถ้าประเมินผลกาสนทนา ควรจัดเป็นอันคิมากดี พอใช้ เด็กคนใดต้องแก้ไขหรือส่งเสริมควรบันทึกไว้ในช่องหมายเหตุ

3. การตรวจผลงาน

วิธีนี้ควรนำผลงานของเด็ก เช่นสมุดทำงาน ภาพเขียน สิ่งประดิษฐ์ ฯลฯ มาตรวจโดยจัดกลุ่มอันดับคุณภาพของงาน เป็น 3-5 อันดับ คือ ดีมาก ดี ปานกลาง อ่อน อ่อนมาก หรือดี ปานกลาง อ่อน เพื่อจะได้ดูความเคลื่อนไหวทางการพัฒนาการของเด็ก ควรเก็บผลงานเด็กไว้เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการของเด็กแต่ละครั้งให้เขาประเมินผลตนเองและทราบข้อบกพร่อง เป็นการสะดวกในการแก้ไขปรับปรุง เด็กได้ง่ายขึ้น

4. การใช้ข้อสอบปากเปล่า

เหมาะสมกับเด็กวัยนี้ซึ่งยังอ่านเขียนไม่ได้ ครูควรสร้างบรรยากาศให้สนุกสนานน่าสนใจ เป็นกันเอง มีการเตรียมข้อสอบว่าจะถามอะไร อย่างไรล่วงหน้า อาจเป็นรูปภาพ ของจริง วิธีนี้ใช้ภาคเรียนละครั้งเพื่อทราบผลการพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็ก

5. การใช้ข้อทดสอบ

เพื่อบันทึกคะแนนไว้เป็นหลักฐาน ใช้วิธีนี้อย่างน้อยภาคเรียนและครึ่ง ข้อสอบควรมีคุณภาพเหมาะสมกับ เด็กคือ ภาพชัดเจนและเนื้อหาตรงกับวัตถุประสงค์ที่สอน

ดังได้กล่าวแล้วว่าการประเมินผลในชั้น เด็กเล็กนั้น ไม่มีการสอบให้คะแนน ฉะนั้นครูอาจใช้ เครื่องมือหรือสัญลักษณ์ในการประเมินผล เช่น การให้รูปดาว ถ้ามี 4 รูปแสดงว่าเด็กมีความพร้อมและพัฒนาการดีมาก มี 3 รูปแสดงว่า มีความพร้อมและพัฒนาการดี มี 2 รูปมีความพร้อมและพัฒนาการปานกลาง มี 1 รูป แสดงว่ายังต้องฝึกหัดเพิ่มขึ้น

การทดสอบที่ใช้สำหรับประเมินผลพัฒนาการของนักเรียนชั้นเด็กก่อนวัยเรียน แบ่งเป็น 4 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2522: 1 - 2)

1. การทดสอบพฤติกรรมด้านการรู้คิดของเด็ก (Cognitive Behavior)
2. การทดสอบพฤติกรรมด้านสัมผัสรับรู้และการเคลื่อนไหว (Motor Behavior)
3. การทดสอบด้านการใช้ภาษา (Language Behavior) รวมถึงความเข้าใจจากการสื่อสารติดต่อกับผู้อื่นด้วย
4. การทดสอบพฤติกรรมด้านสังคม - ส่วนตัว (Personal - Social Behavior) เป็นการวัดความเจริญเติบโตทางอารมณ์และสังคม

งานวิจัยที่เกี่ยวกับการประเมินผล

รัชดา สุตรา (2519; บทคัดย่อ) ได้สร้างแบบทดสอบความพร้อมทางคณิตศาสตร์สำหรับเด็กก่อนวัยเรียนอายุ 4.5-5.5 ปี ผลคือได้แบบทดสอบความพร้อมทางคณิตศาสตร์จำนวน 44 ข้อ มีระดับความยากระหว่างร้อยละ 30 ถึงร้อยละ 94 อำนาจจำแนก .01-.81 นับว่าเป็นผลงานที่มีประโยชน์

ทวี สุรเมธี (2521; บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความพร้อมในการอ่านของเด็กก่อนวัยเรียนที่มีสภาพครอบครัวแตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างคือเด็กก่อนวัยเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชุมพร โดยใช้แบบทดสอบวัดความพร้อมในการอ่าน พบว่า เด็กก่อนวัยเรียนที่มีสภาพครอบครัวแตกต่างกันในด้านอาชีพและระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว จำนวนพี่น้องและลำดับการเกิดของเด็ก รายได้ การใช้สื่อมวลชนและที่ตั้งของครอบครัว มีความพร้อมในการอ่านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เกษม สาทราชทิพย์ (2522: บทคัดย่อ) ได้สร้างแบบทดสอบวัดสติปัญญานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 อายุ 6-7 ปี ซึ่งแบบทดสอบนี้ดัดแปลงมาจากแบบทดสอบวัดสติปัญญาแคลิฟอร์เนียฉบับสั้น เพื่อใช้กับเด็กไทย ในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ค่าความเชื่อมั่นและค่าความเที่ยงตรงของแบบทดสอบแต่ละองค์ประกอบ แบบทดสอบที่ไม่ใช้ภาษา แบบทดสอบที่ใช้ภาษา และแบบทดสอบทั้งฉบับมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ยกเว้นแบบทดสอบองค์ประกอบด้านเหตุผลทางตรรกวิทยา และแบบทดสอบองค์ประกอบด้านเหตุผลทางตัวเลข ซึ่งค่าความเที่ยงตรงมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 จากการใช้เทคนิคกลุ่มประจักษ์ชัด พบว่า ค่าความเที่ยงตรงของแบบทดสอบทุกฉบับมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ลือชัย ชื่นอิม (2525: บทคัดย่อ) ได้วิเคราะห์องค์ประกอบความสามารถด้านเหตุผลของนักเรียนชั้นอนุบาล ในกรุงเทพมหานคร และเพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านเหตุผลในแต่ละองค์ประกอบ ที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบ ระหว่างนักเรียนชายและนักเรียนหญิงชั้นอนุบาลปีที่ 2 พบว่า

1. องค์ประกอบความสามารถด้านเหตุผลมี 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบด้านปริมาณ และวิเคราะห์ความสัมพันธ์
2. นักเรียนชายและนักเรียนหญิง มีความสามารถด้านเหตุผลในแต่ละองค์ประกอบแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ

เอื้องฟ้า สมบัติพานิช (2525: บทคัดย่อ) ได้เปรียบเทียบความพร้อมทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นเด็กเล็กที่เรียนโดยใช้เกมการแข่งขัน เป็นกลุ่มและรายบุคคล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง คือ นักเรียนชั้นเด็กเล็ก โรงเรียนชลประทานสงเคราะห์ อำเภอบางเกร็ง จังหวัดนนทบุรี พบว่า ความพร้อมทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่เรียนโดยใช้เกมการแข่งขัน เป็นกลุ่มและนักเรียนที่เรียนโดยใช้เกมการแข่งขัน เป็นรายบุคคลแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พวงน้อย ศรีตลานนท์ (2525: 58-61) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาการฝึกความพร้อมทางการอ่านในด้านการรับรู้ความแตกต่างทางสายตาโดยใช้สไลด์ไจระดับอนุบาล มีวัตถุประสงค์เพื่อดูผลของการฝึกให้เห็นความแตกต่างของภาพโดยใช้ภาพหนึ่งทดสอบความพร้อมในการรับรู้หรือการอ่าน และดูความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการแยกภาพต่าง ๆ กับผลสัมฤทธิ์ในการอ่าน ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็กอนุบาลปีที่ 2 อายุระหว่าง 5-6 ปี จำนวน 120 คน แบ่งเป็นกลุ่ม

ทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละเท่า ๆ กัน ให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนและหลังทำการทดสอบ ภาพ
 หนึ่งที่ใช้ทำการทดสอบมีขนาด 2" x 2" จำนวน 66 ภาพ แบ่งเป็น 3 ชุดคือชุดง่าย ชุดยากขึ้น
 และชุดยากมาก ให้กลุ่มทดลองได้ดูภาพหนึ่งดังกล่าว 16 ครั้งใน 8 สัปดาห์ เด็กกลุ่มทดลองสามารถ
 เห็นความแตกต่างของภาพได้มากกว่ากลุ่มควบคุมและเด็กกลุ่มทดลองแสดงความสัมพันธ์ระหว่าง
 ความสามารถในการเห็นความแตกต่างของภาพ กับความสามารถในการอ่านที่วัดจากแบบทดสอบ
 การเติมประโยค

สุวัฒน์ วรานูสาสน์ (2526: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาประสิทธิภาพของชุดเครื่องเล่น ที่
 ส่งผลต่อความพร้อมทางการเรียนด้านความสามารถทางภาษา ทางจำนวน ทางการจำแนก และ
 ทางมิติสัมพันธ์ของนักเรียนกลุ่มทดลอง ที่เล่นชุดเครื่องเล่น กับนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ให้เรียนและ
 ทำกิจกรรม เพื่อเตรียมความพร้อมตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียน
 ชั้นอนุบาลปีที่ 1 และปีที่ 2 อายุระหว่าง 4 ถึง 7 ปี โรงเรียนอนุบาลพิษณุโลก พบว่า ชุดเครื่อง
 เล่นนี้ส่งผลต่อการพัฒนาความพร้อมทางการเรียน 4 ด้าน คือ นักเรียนกลุ่มทดลองระดับอายุระหว่าง
 4-5 ปี 5-6 ปี และ 4-7 ปี มีพัฒนาการสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
 ชุดเครื่องเล่นนี้เหมาะกับการพัฒนาความพร้อมการเรียน 4 ด้าน ของเด็กได้ ตั้งแต่ระดับอายุ
 4-7 ปี

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2527: 85-86) ได้ศึกษาความ
 พร้อมของนักเรียนชั้นเด็กเล็กในโครงการวิจัยและพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนการสอนชั้นเด็กเล็ก
 ในโรงเรียนประถมศึกษาพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองหรือนักเรียนที่อยู่ในโครงการวิจัยมีประสบการณ์
 พื้นฐานก่อนเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนการสอนใกล้เคียงกับนักเรียนกลุ่มควบคุม แต่หลังจาก
 ที่กลุ่มทดลองผ่านการสอนด้วยรูปแบบเป็นเวลา 1 ปี นักเรียนกลุ่มทดลองมีความพร้อมในการเรียน
 3 ด้าน คือ ในการเรียนอ่าน คณิตศาสตร์ และกระบวนการเบื้องต้นทางวิทยาศาสตร์สูงกว่ากลุ่ม
 ควบคุม ส่วนความพร้อมด้านจริยธรรมไม่แตกต่างกัน แต่ถ้ารวมทุกด้านแล้วนักเรียนกลุ่มทดลองมีความ
 พร้อมสูงกว่า

สุภา พรศิริกุล (2530: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาและเปรียบเทียบความพร้อมทางการเรียน
 ของนักเรียนระดับอนุบาลโรงเรียนอนุบาลโรงเรียนเอกชน ที่มีมาตรฐานต่างกัน ในกรุงเทพมหานคร
 กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักเรียนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 พบว่า

1. ความพร้อมของนักเรียนอนุบาลที่เรียนในโรงเรียน เอกชนที่มีระดับมาตรฐานสูง กลาง ต่ำ มีความพร้อมแตกต่างกันทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พบว่า โรงเรียนที่มีระดับมาตรฐานสูง จะมีความพร้อมด้านภาษา ด้านจำนวน และด้านมิติสัมพันธ์สูงกว่านักเรียนที่เรียนในโรงเรียนที่มีมาตรฐานกลางและต่ำ ยกเว้นความสามารถทางการจำแนกสูงกว่า เฉพาะโรงเรียนที่มีมาตรฐานต่ำ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนโรงเรียนที่มีมาตรฐานกลางและต่ำมีความพร้อมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติทุกด้าน

2. ความพร้อมของนักเรียนอนุบาลที่เรียนในโรงเรียน ที่เปิดสอนถึงระดับสูงสุด 3 ระดับ อนุบาล ประถม และมัธยม มีความพร้อมแตกต่างกันทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและพบว่า โรงเรียนเอกชนที่เปิดสอน เฉพาะระดับอนุบาล จะมีความพร้อมทางการ เรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนในโรงเรียนที่เปิดสอนระดับประถมและมัธยม ยกเว้นความพร้อมด้านจำนวนที่ค่าเฉลี่ยสูงกว่า เฉพาะนักเรียนที่เรียนในโรงเรียนที่เปิดสอนถึงระดับมัธยมศึกษา และนักเรียนที่เรียนในโรงเรียนที่เปิดสอนถึงระดับประถมและมัธยมศึกษา มีความพร้อมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติทุกด้าน

ธีราพร กุลนันทน์ (2530; บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของการเล่นต่างกลุ่มที่มีต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย โดยศึกษากับเด็กอายุ 4-5 ปี กลุ่มทดลองที่ 1 เล่นกับเด็กต่างกลุ่ม อายุ 3-4 ปี กลุ่มทดลองที่ 2 เล่นกับเด็กต่างกลุ่มอายุ 4-5 ปี กลุ่มทดลองที่ 3 เล่นกับเด็กต่างกลุ่มที่มีอายุ 5-6 ปี ในสถานการณ์การเล่น 3 แห่ง คือ การเล่นบล็อก การเล่นพลาสติกสร้างสรรค์ และการเล่นทราย พบว่า การเล่นต่างกลุ่มอายุทำให้พฤติกรรมทางสังคมของกลุ่มทดลอง 3 กลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยที่กลุ่มทดลองที่ 3 มีพฤติกรรมทางสังคมสูงที่สุด และกลุ่มทดลองที่ 2 มีพฤติกรรมทางสังคมต่ำที่สุด และทำให้พฤติกรรมทางสังคมที่พึงประสงค์ของกลุ่มทดลอง 3 กลุ่มแตกต่างกัน โดยที่กลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 3 มีพฤติกรรมทางสังคมที่พึงประสงค์สูงขึ้นไปอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน และทำพฤติกรรมทางสังคมที่ไม่พึงประสงค์ของกลุ่มทดลองที่ 3 กลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มทดลองที่ 3 มีพฤติกรรมทางสังคมที่ไม่พึงประสงค์สูงที่สุด

1.3.7 บริการที่ทางโรงเรียนจัดให้นักเรียน

โรงเรียนที่เปิดสอนชั้น เด็กก่อนวัย เรียนส่วนมากจะมีการจัด เตรียมสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่ถูกสุขลักษณะ มีสิ่งของ เครื่องใช้จำเป็นที่จัด เพื่อบริการเด็กให้ได้รับประโยชน์ให้มากที่สุด

ในการพัฒนาสุขภาพร่างกาย จิตใจ สังคม รวมทั้งสติปัญญา เครื่องใช้ในที่นี้ เน้นการสร้างเสริมสุขภาพและความปลอดภัยที่โรงเรียนควรจัดให้มี (กระทรวงศึกษาธิการ 2526: 155)

1. เครื่องใช้ในการพักผ่อน
2. ก๊อกน้ำดื่ม ควรมีความสูงเหมาะสมกับเด็ก ครูควรสอนเด็กไม่ให้หน้าปาก

ไปจ่อติดก๊อกน้ำหรืออมก๊อกน้ำ แต่ควร จะ ใช้ แก้ว

3. ที่เก็บของซึ่งควรมี เฉพาะตัวเด็กเพื่อเก็บเครื่องมือเครื่องใช้ส่วนตัว
4. เครื่องตกแต่งห้องเรียน เช่น โต๊ะ เก้าอี้ ความสูงต่ำควรเหมาะสมกับเด็ก

และให้เด็กนั่งอย่างสะดวกสบาย

5. เครื่องเล่นของเด็กมีส่วนให้เกิดอันตราย เช่น เครื่องเล่นซ้ำรูด ไม้บล็อก

สิ่งเหล่านี้ควรซ่อม เก็บให้เรียบร้อยหลังการใช้แล้ว ครูมีหน้าที่คอยสอดส่องดูแลมิให้เกิดอันตรายต่อเด็ก

บริการที่ทางโรงเรียนควรพิจารณาจัดให้เด็กในโรงเรียนได้แก่

1. การจัดอาหารกลางวันและอาหารว่าง
2. การช่วยเหลือนักเรียน เกี่ยวกับสื่อการเรียน
3. การช่วยเหลือนักเรียนยากจน
4. การจัดบริการ เกี่ยวกับความปลอดภัยต่าง ๆ เช่น

จัดให้มีน้ำดื่มและน้ำใช้ที่สะดวก

จัดให้มีการปฐมพยาบาล อุปกรณ์และ เครื่องเวชภัณฑ์

จัดให้มีการปลูกฝัง ศึกษาย้อนกันโรคติดต่ออย่างสม่ำเสมอ

จัดให้มีครูดูแลความปลอดภัยของนักเรียนขณะอยู่ในโรงเรียน ไปและกลับ

จัดให้มีเครื่องหมายจราจร เขตจอดรถรับ - ส่ง เขตจอดรถครูตลอดจนช่องทาง

เดินเท้าของนักเรียนที่ปลอดภัย

จัดให้มีช่องทางข้ามถนนทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

จัดให้มีที่นั่งพักสำหรับรถคอยผู้ปกครอง

5. จัดให้มีกาจซึ่งนำหมัก วัสดุส่วนสูงเป็นรายเดือน
6. มีกาจตรวจสุขภาพอนามัยของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบริการที่ทางโรงเรียนจัดให้นักเรียน

อุไรวรรณ หงษ์เหมือน (2521: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเชาวน์ปัญญา กับธรรมชาติภาวะโภชนาการของเด็กก่อนวัยเรียน อายุระหว่าง $2\frac{1}{2}$ - $4\frac{1}{2}$ ปี ในสถานรับเลี้ยงเด็ก กลางวันในกรุงเทพมหานคร พบว่า เชาวน์ปัญญากับธรรมชาติภาวะโภชนาการมีความสัมพันธ์กัน โดยเฉพาะน้ำหนักและส่วนสูงจะมีความสัมพันธ์กับเชาวน์ปัญญาอย่างมีนัยสำคัญทุกกลุ่มอายุ เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะ เศรษฐกิจและการศึกษาสูง จะมีธรรมชาติภาวะโภชนาการดีกว่าเด็กที่มาจาก ครอบครัวที่มีฐานะ เศรษฐกิจและการศึกษาต่ำ และไม่ได้ทำให้เด็กมีเชาวน์ปัญญาแตกต่างกัน แต่ถ้า มีภาวะโภชนาการที่แตกต่างกัน จะทำให้เชาวน์ปัญญาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

หวางทอง บ็องภัย (2528: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาและเปรียบเทียบความเชื่อด้านการ ดูแลสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียนของมารดาไทยพุทธและมารดาไทยมุสลิมในจังหวัดปัตตานี ผู้มีความ แตกต่างกันในด้านศาสนา อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา ฐานะ เศรษฐกิจของครอบครัวพบว่า มี ความแตกต่างกันในทุกกลุ่ม สำหรับตัวแปรด้านการศึกษาพบว่า มีความแตกต่างกันในทุกกลุ่มที่ไม่ สำเร็จชั้นประถมศึกษา สำเร็จชั้นประถมศึกษา และสำเร็จชั้นอุดมศึกษา แต่ไม่มีความแตกต่างกัน ในกลุ่มมารดาที่สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษา

1.3.8 ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง จะเป็นแนวทางในการ เสริมสร้าง ความเข้าใจอันดีระหว่างครูและผู้ปกครอง ในการร่วมกันส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก เพื่อให้ เข้าใจ ปัญหาที่เกิดขึ้นและหาทางแก้ปัญหาาร่วมกัน ทั้งนี้เพราะทั้งบ้านและโรงเรียนต่าง เป็นสถาบันที่สำคัญใน การให้การศึกษาแก่เด็ก ซึ่งการทำงานจะสำเร็จลงไม่ได้ถ้าขาดความ เข้าใจ การสนับสนุน ช่วยเหลือ ซึ่งกันและกัน การส่งเสริมพัฒนาการให้กับเด็ก จึงต้องทำร่วมกันทั้งที่บ้านและโรงเรียน ดังนั้นความ สัมพันธ์อันดีระหว่างบ้านและโรงเรียนตลอดช่วงเวลาที่เด็กอยู่ในโรงเรียน จึงมีผลต่อสภาพพัฒนาและ การเรียนรู้ของเด็ก เป็นอย่างมาก

แฮมมอนด์ (Hammond 1967: 297 - 298) ได้เสนอการสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างผู้ปกครองและครูว่า ควรทำในลักษณะบุคคลต่อบุคคลและควรกระทำวันต่อวัน ซึ่งจะให้ผล ทั้งในโรงเรียนและต่อชุมชน ทั้งยังเป็นการเชื่อมช่องว่างระหว่างบ้าน โรงเรียนและชุมชนด้วย

วิจิตรา การกลาง (2530: 26) ได้กล่าวถึงการพัฒนาเด็กกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองว่า โดยเฉพาะเด็กเล็ก ๆ ในระดับก่อนวัยเรียน นับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก ในอันที่จะทำให้บ้านและโรงเรียนมีความใกล้ชิดกันมากกว่าแต่ก่อนและยังเป็นการขยายแนวความคิดที่จะให้มีการศึกษาพฤติกรรมของเด็กอย่างถูกต้อง ตลอดจนการช่วยให้ผู้ปกครองมีเวลาให้เด็กและเอาใจใส่ใกล้ชิด ดังมีเหตุผลหลายประการที่จะต้องให้ผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและจัดการศึกษาให้กับเด็กดังนี้

1. การฝึกฝนอบรมพัฒนาการเด็กวัยนี้ เป็นเรื่องละเอียดอ่อนลึกซึ้ง เพราะเด็กจะรับรู้สิ่งแวดล้อมใกล้ตัวทั้งจากบ้านและโรงเรียนได้อย่างรวดเร็ว จึงควรได้รับการพิจารณาเห็นชอบจากผู้ปกครองร่วมปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิดกับผู้บริหารและครู

2. การให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) ในนโยบายที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรต่าง ๆ ที่มีความเข้มแข็งสามารถเข้ามามีส่วนร่วมแบ่งเบาภาระในการพัฒนาด้านต่าง ๆ ของเด็ก

สำหรับวิธีการที่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก โดยการร่วมมือกับทางโรงเรียนเพื่อศึกษาพฤติกรรมเด็กนั้น วิจิตรา การกลาง (2530: 25 - 26) ได้เสนอไว้ใน 4 ลักษณะ คือ

1. ผู้บริหารโรงเรียนควรกระตุ้นหรือประชาสัมพันธ์ ให้ผู้ปกครองตระหนักถึงประโยชน์ในการเข้ามามีส่วนศึกษาพฤติกรรมของเด็กร่วมกับครูและโรงเรียน

2. ในการศึกษาพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ของเด็ก ควรใช้วิธีศึกษาพฤติกรรมในลักษณะ Participant Observation ซึ่งเป็นการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม เช่น ผู้ปกครองอาจเข้าไปสังเกตดูว่า ลูกหลานของตนวาดเขียนเป็นอย่างไรในโรงเรียน ครูอาจไปสังเกตดูว่า เด็กเล่นอุปกรณ์อะไรบ้างที่บ้าน และเล่นอย่างไร หรืออาจสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participation Observation) เช่น ผู้ปกครองสังเกตการเรียนของเด็กในห้องเรียนโดยไม่ให้เด็กรู้ตัวทั้งนี้ครูและผู้ปกครองควรร่วมกันหาวิธีการดังกล่าวไปใช้ศึกษาเด็กทั้งในบ้านและในโรงเรียนควบคู่กันไป

3. โรงเรียนควรมีห้องสมุดที่จัดมุมหนังสือความรู้เกี่ยวกับ เด็กในแง่ต่าง ๆ ไว้ อย่างเพียงพอ และควรอนุญาตให้ผู้ปกครองได้มีโอกาสมาค้นคว้าหิยืมกลับบ้านได้

4. ควรมีแบบฟอร์มง่าย ๆ ติดตามพฤติกรรมของเด็ก โดยให้ผู้ปกครองและ ครูช่วยกรอกให้ทุกวัน เพื่อพัฒนาการของเด็ก แบบฟอร์มดังกล่าวควรมีรูปแบบเหมือนกัน เพื่อจะใช้เป็นแนวทางเดียวกันและให้ความสะดวกในการวิเคราะห์ข้อมูล

การติดต่อกับผู้ปกครองนั้น เป็น เรื่องที่จะต้องมีการเตรียมการ ซึ่งครูอาจจะทำ ในลักษณะดังต่อไปนี้ (สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ 2528: 7)

1. ก่อนรับ เด็กควรให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับนโยบาย วัตถุประสงค์ และแนวทางการ เรียนการสอนชั้น เด็กเล็ก

2. พยายามหาโอกาสพูดคุยสนทนากับผู้ปกครองทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็น ทางการ ถึงลักษณะพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและไม่ เป็นปัญหาของ เด็กในขณะที่อยู่โรงเรียนหรืออยู่บ้าน การพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ อาจจะเป็นช่วงพบปะกับผู้ปกครองตอน เข้าหรือตอน เย็น เมื่อผู้ปกครอง มาส่งและรับนักเรียน ส่วนการพูดคุยอย่างเป็นทางการ คือการจัดประชุมผู้ปกครอง เป็นกลุ่มย่อย ๆ อาจทำในช่วง เปิด เทอมแล้วหรือระหว่าง เทอมก็ได้

3. จัดเวลาและโอกาสให้ผู้ปกครองได้ เข้าสังเกตการเรียนการสอน

4. จัดกิจกรรมให้ผู้ปกครองที่มีอาชีพและประสบการณ์ที่มีคุณค่าทางการศึกษามา พูดและ เล่าประสบการณ์ให้นักเรียนฟัง เช่น ผู้ปกครองที่เป็นตำรวจ ท่อค้า แม่ค้า หรือคนกวาดถนน เป็นต้น

5. จัดให้ผู้ปกครองอาสาสมัคร เข้ามาช่วย เหลือกิจกรรมในโรงเรียนตามความถนัด เช่น ช่วยเลี้ยงดูเด็ก ปรงอาหาร หรือสร้างของ เล่นให้เด็ก

6. จัดทำเอกสารหรือสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับการจัดการ เรียนการสอนชั้น เด็กเล็กแจก ให้ผู้ปกครอง

7. ไปเยี่ยมบ้าน เด็กเพื่อพบปะสนทนากับผู้ปกครองของ เด็กในยามปกติ ตลอดจน ในยาม เจ็บป่วยหรือ เดือดร้อน เพื่อทราบพฤติกรรมทางบ้าน

8. การพูดคุยทาง โทรศัพท์เป็นวิธีที่สะดวกรวดเร็วที่สุด เช่น เด็กเกิดเจ็บป่วย ที่โรงเรียน ทางโรงเรียนก็โทรศัพท์ไปแจ้งให้ทราบ

ได้มีการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและครู ซึ่งได้นำมารวบรวมไว้เป็นแนวทางดังต่อไปนี้

นिर. จาร์ - นิฟ (Nir Jarniv. อ้างถึงจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 2523: 15) กล่าวว่า วิธีสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและครู อาจทำได้ 2 วิธีคือ

1. การใช้บ้าน เป็นหลักในการสร้างความสัมพันธ์ (Home Based)
2. การใช้โรงเรียน เป็นหลักในการสร้างความสัมพันธ์ (School Based)

แฮมมอนด์ (Hammond 1967: 296) ยังเสนอว่า การติดต่อระหว่างครูและผู้ปกครองควรทำในรูปของการติดต่อสอบถาม จากบ้านถึงโรงเรียนและจากโรงเรียนถึงบ้าน ซึ่งควรติดต่อกับผู้ปกครองบ่อย ๆ และผู้ปกครองควรเชิญครูไปที่บ้านอย่าง เป็นกันเอง ทั้งนี้ เพื่อจะได้สามารถหาทางที่จะส่งเสริมช่วยเหลือเด็กที่บ้านได้

วิธีการในการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบ้านและโรงเรียน ได้แก่

1. หาวิธีให้ผู้ปกครองและครูทำงานร่วมกัน เพื่อให้ทราบถึงกิจกรรมต่าง ๆ
2. จัดป้ายนิเทศไว้ที่ที่ผู้ปกครองจะแลเห็นและเข้าใจได้ เช่น การเชิญประชุมรายการอาหารกลางวัน การแสดงผลงานของนักเรียน ฯลฯ
3. ส่งจดหมายหรือข่าวสารต่าง ๆ ไปทางบ้าน ซึ่งข่าวสารต่าง ๆ นี้ ครูอาจจะฝากไปกับนักเรียน จะช่วยให้ผู้ปกครองเข้าใจเหตุการณ์และสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก

จินตนา หมุ่มผึ้ง (2525: 102 - 103) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ผู้ปกครองควรหาโอกาสทำความคุ้นเคยกับครูไว้ เพื่อจะได้แนะทางช่วยเหลือเด็กเมื่อจำเป็น ข้อเสนอแนะง่าย ๆ สำหรับผู้ปกครองในการสร้างความสัมพันธ์กับโรงเรียนได้แก่

1. เอาใจใส่ให้เด็กไปโรงเรียน จะได้ไม่รู้สึกว่าคุณแตกต่างจากผู้อื่น
2. พยายามให้ไปโรงเรียนสม่ำเสมอ นอกจากบ่วย ให้หยุดบ่อยจะทำให้ความสนใจและความอยากรู้ชะงักงัน ถ้าหยุดบ่อยเข้าจะตามผู้อื่นไม่ทันทำให้เบื่อกาเรียน
3. ให้ความสนใจในสิ่งที่เด็กนำมาจากโรงเรียน ซึ่งอาจเป็นเศษกระดาษเล็ก ๆ เพียงแผ่นเดียวประกาศของโรงเรียน ข้อความที่ครูให้ผู้ปกครองรับทราบ หรือข้อความคิดเห็น

บิดามารดาควรให้ความสนใจและนำมาอ่าน ถ้าจำเป็นต้องกรอกข้อความตามที่ครูต้องการก็รีบทำทันที ให้ตรงความเป็นจริง ซึ่งในประกาศดังกล่าวนี้สำคัญมากต่อตัวเด็ก เพราะเด็กรับมาจากครูให้ผู้ปกครอง เด็กจะภูมิใจที่ได้มีโอกาสทำเพื่อบิดามารดาและเพื่อครู

4. ไม่ละเลยที่จะอ่านผลการเรียนจากสมุดรายงานและพิจารณาหาทางช่วย เหลือ ถ้าจำเป็นอย่าถือเอาสมุดรายงาน เป็นเรื่องข่มขู่ ทำให้เด็กกลัวและเกลียดสมุดรายงาน เช่น พอเห็น การเรียน เลวลงก็ดู ว่ากล่าวหรือตี เป็นต้น

5. พยายามหาโอกาสพบปะสังสรรค์กับครู เพื่อสอบถามความเป็นไปของบุตร บางเวลา เพื่อความสะดวกของครู และไม่ควรถือเวลาว่างนักนอกรอกจากจำเป็น

6. บิดามารดาควรทำตนสนิทสนมกับบุตร เป็นเพื่อนกับเด็ก เด็กจะได้กล่าวถึง ปัญหาที่ตนมี โดยรู้จักทักทายต้อนรับ เมื่อ เด็กกลับจากโรงเรียน

จากแนวความคิดเห็นของบุคคลต่าง ๆ ตามที่ได้เสนอมาย่างต้น สรุปแนวคิด เกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง ผู้ปกครองและครูได้ 3 ประการคือ

1. ควรศึกษา ในหลายวิธีการ ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับครู
2. ผู้ปกครองและครูควรมีโอกาสพบปะและร่วมมือกัน ในการส่งเสริมพัฒนาการ ของเด็ก
3. ควรหาวิธีการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอด้วยข่าวสาร หรือ เชิญมาร่วมกิจกรรมของโรงเรียน เป็นบ้าง เป็นครั้งคราว

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง

เกษมสุข เฉลิวศักดิ์ (2521 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเด็กก่อนวัยเรียนที่ครอบครัวมีความเชื่อ เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน จะมีความกลัวแตกต่างกันอย่างไร และ เปรียบเทียบความเชื่อ เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน ที่มีสถานภาพของครอบครัวแตกต่างกัน ตลอดจนเปรียบเทียบความกลัวของเด็กชายกับเด็กหญิง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ บิดามารดาและเด็กก่อนวัยเรียน พบว่า

1. เด็กก่อนวัยเรียนที่ครอบครัวมีความเชื่อ เกี่ยวกับการอบรม เลี้ยงดูแตกต่างกันมี ความกลัวไม่แตกต่างกัน

2. ครอบครัวที่มีสถานภาพของครอบครัวแตกต่างกันมีความ เชื่อ เกี่ยวกับการอบรม เลี้ยงดู เด็กก่อนวัยเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. เด็กหญิงมีความกลัวมากกว่า เด็กชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

วิณี ชิดเชิดวงศ์ (2521: บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เปรียบ เทียบลักษณะนิสัยในการบริโภคน และ การเจริญเติบโตของเด็กวัยก่อนเรียนที่มาจากสภาพครอบครัวที่แตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ บิดามารดาและเด็กวัยก่อนเรียนที่มีอายุระหว่าง 2-5 ปี พบว่า

1. เด็กวัยก่อนเรียนที่มาจากสภาพครอบครัวที่แตกต่างกันในด้านการศึกษา สถานภาพ การทำงาน สถานภาพครอบครัว สถานภาพเศรษฐกิจ ความเชื่อในการบริโภค และการอบรม เลี้ยงดูของบิดามารดา จะมีลักษณะนิสัยในการบริโภคต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. เด็กวัยก่อนเรียนที่มาจากสภาพครอบครัวที่แตกต่างกันในด้านขนาดของครอบครัว จะมีลักษณะนิสัยในการบริโภคไม่แตกต่างกัน

รสสุคนธ์ มกรมณี (2522: บทคัดย่อ) ทำการศึกษาการสร้างชุดการสอน เพื่อ ช่วยผู้ปกครองเตรียมความพร้อมแก่เด็กก่อนวัยเข้าโรงเรียน พบว่า เมื่อได้ทดลองใช้ชุดการสอน คณิตศาสตร์กับผู้ปกครอง เพื่อให้สอนเด็กแล้ว ผู้ปกครองและเด็กมีพัฒนาการทางการเรียนรู้ทาง คณิตศาสตร์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

นิภา ทองไทย (2525: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาหลักสูตรการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อน วัยเรียนสำหรับที่จำเป็นในชุมชนเกษตรกรรมชนบท พบว่า ผู้ปกครองให้ความสนใจและสามารถ ที่จะนำสิ่งที่ได้รับจากการอบรมไปปฏิบัติตนได้ในเรื่องต่าง ๆ เช่น โภชนาการ เป็นต้น นอกจากนี้ วิธีการอบรมที่ใช้ได้ผลดี คือ การบรรยายโดยมีภาพประกอบและระยะเวลาที่เหมาะสมคือ เวลา ว่างจากการทำนา อีกทั้งวิทยากรควรจะเป็นหญิง เพราะสามารถทำตัวให้เข้ากับคนในท้องถิ่นได้ดี

วันทนี ไซยวงศ์ศา (2526: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาหาความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ทางด้านครอบครัวและปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมกับโอกาสการได้เข้าเรียนของเด็กก่อนวัยเรียน ในชั้นเด็กเล็กของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอสนัก่าง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ลักษณะการคมนาคมในท้องถิ่น จำนวนบุตรของผู้ปกครอง และรายได้ของผู้ปกครอง มีส่วนพยากรณ์โอกาสการได้เข้าเรียนในชั้นเด็กเล็กได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

พรณนิภา สันติพงษ์ (2526: บทคัดย่อ) ได้สร้างชุดการสอนสำหรับผู้ปกครองให้มีความรู้ความเข้าใจ และความสามารถในการช่วยเตรียมความพร้อมทางการอ่านแก่เด็กก่อนวัยเรียนที่ยังไม่พร้อมในการอ่าน พบว่า ชุดการสอนสำหรับผู้ปกครองใช้ศึกษาด้วยตนเองมีประสิทธิภาพ และใช้เตรียมความพร้อมทางการอ่านสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ศิลป์ชัย เทศนา (2526: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครอง เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน โดยการเข้ารับการอบรม (โดยใช้เวลา 2-3 วัน) และยังต้องการเอกสาร รายการวิทยุโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ ที่จะให้ความรู้และนำไปใช้ได้

เพ็ญศรี สุโรจน์ (2529: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการสอนมารดาขณะเยี่ยมบ้าน พบว่า การสอนมารดาโดยใช้กราฟพบปะสนทนาตัวต่อตัวจะได้ผลดีกว่าการจัดสอนเป็นกลุ่ม

วารุณี อัสวโกสิน (2531: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองที่ส่งเด็กเข้าโรงเรียนอนุบาลที่มุ่งจัดการศึกษาโดยเน้นวิชาการ ในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้ปกครองนักเรียนอนุบาล พบว่าผู้ปกครองตัดสินใจส่งเด็กเข้าเรียนในโรงเรียนอนุบาลที่เน้นวิชาการ เพื่อเตรียมเด็กเข้าโรงเรียนเอกสารมาตรฐานดีเป็นอันดับแรก รองลงมาเป็นการเอาใจใส่ดูแลของครู สภาพแวดล้อมของอาคารเรียนและบริการอำนวยความสะดวกตามลำดับ ผู้ปกครองมีความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนมาก คือการสอนอ่าน เขียน ทำแบบฝึกหัดและการเรียนภาษาอังกฤษ เพื่อให้เด็กพร้อมที่จะเข้าโรงเรียน เอกชนมาตรฐานดีและพึงพอใจพัฒนาการของเด็กทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการทางสติปัญญา รองลงมา เป็น พัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ และสังคม

2. หน่วยงานที่รับผิดชอบโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

2.1 กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน

สงครามโลกครั้งที่ 2 และสงครามมหาเอเชียบูรพาได้ยุติลงในเดือนสิงหาคม 2488 โดยที่ฝรั่งเศสกลับเป็นฝ่ายชนะสงครามในกลุ่มพันธมิตร จึงได้ส่งกำลังทหารและเจ้าหน้าที่ กลับเข้ามายึดครองอินโดจีน เป็นอาณานิคมตามเดิม ลาว เขมร เวียดนาม ซึ่งได้รับเอกราช โดยญี่ปุ่นในสงครามมหาเอเชียบูรพา กลับจะต้องตกเป็นอาณานิคมตามเดิม จึงรวมกำลังกัน ส่วนหนึ่งต่อต้านฝรั่งเศสและดำเนินการรบบแบบกองโจรขึ้นทั่วไปในอินโดจีน เริ่มต้นในปี 2489 และทวีความรุนแรงมากขึ้น ตามลำดับ มีการสู้รบตามแนวชายแดนติดกับประเทศไทยทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นเหตุให้รัฐบาลไทยต้องจัดตั้งหน่วยตำรวจ รักษาตินแดนขึ้นโดยรีบด่วน โดยระดมกำลังจากตำรวจจตุธรจังหวัดต่าง ๆ ตั้งเป็นกองกำกับการ ตำรวจรักษาตินแดน (รด.) ขึ้นในปี 2494 ต่อมาในปี 2496 ฝรั่งเศสได้สูญเสียเมืองท่าแขก ซึ่งเป็นเมืองสำคัญทางทหารในแขวงคำม่วน ความจำเป็นในการรักษาชายแดนมีมากขึ้น กรมตำรวจ จึงจัดตั้งตำรวจรักษาชายแดน (รช.) ขึ้น โดยรีบด่วนอีกหน่วยหนึ่ง เสริมกำลังตำรวจรักษาตินแดน (รด.) ฝรั่งเศสดำเนินการรบบแบบม้อมค่ายใหญ่ที่เมืองเดียนเบียนฟู (เมืองแกง) ในภาคเหนือ ตอนกลางของลาว และฐานทัพนี้ เป็นฐานกำลังที่จะชี้ขาดการแพ้ชนะในสงครามอินโดจีน กองกำลังทหารของลาวอิสระและเวียดนามซึ่งใช้ชื่อว่า เวียดนามใต้ เข้าตีแตกหักที่เมืองบ๋อมแห่งนี้ในปี 2497 ฝรั่งเศสสูญเสียมากจึงยอมจำนนที่เมืองเดียนเบียนฟู และยอมทำสัญญาสันติภาพให้ เอกราชแก่ ลาว กัมพูชา (เขมร) และเวียดนาม (ญวน) การสู้รบในอินโดจีนยังไม่จบ เนื่องจากแต่ละประเทศในอินโดจีนต่างมี 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายนิยมคอมมิวนิสต์ และฝ่ายเสรี ประชาธิปไตย จึงเกิดการสู้รบกันเองที่รุนแรงมากและยืดเยื้อเป็นเวลานาน ได้แก่ สงคราม เวียดนาม ความจำเป็นในการรักษาชายแดนจึงมีมาโดยตลอด กรมตำรวจเห็นว่าตำรวจ รด. และ รช. มีหน้าที่อย่างเดียวกันแต่แยกกันบังคับบัญชากัน จึงได้ออกคำสั่งให้รวม เป็นกองบัญชา การเดียวกัน คือ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน (ตชด.) ในเดือนธันวาคม 2497 มีผลใช้บังคับตั้งแต่ 1 มกราคม 2498 เพื่อให้เกิดเอกภาพในการบังคับบัญชาและการรวมกำลัง เข้าปฏิบัติงานป้องกันรักษาชายแดน

จากภาวะทางการป้องกันรักษาชายแดนดังกล่าว รัฐบาลและกรมตำรวจจึงได้ร่วมกันพิจารณาหาหนทางป้องกันมิให้เกิดความเสียหายต่อความสงบสุขและความมั่นคงปลอดภัยของชาติ โดยได้พิจารณาว่าหากจะใช้ตำรวจภูธรหน่วยดังกล่าว ก็มีภาระหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมอยู่สิ้นมือแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงระยะหลังสงคราม ขวัญของประชาชนตกต่ำและศีลธรรมก็เสื่อมทรามลง หากจะใช้กำลังทหารในการป้องกันรักษาชายแดนก็มีกำลังในขณะนั้นไม่เพียงพอ และอาจจะกระทบกระเทือนต่อสัมพันธไมตรีอันดีระหว่างประเทศได้ รัฐบาลและกรมตำรวจจึงได้พิจารณาตกลงใจที่จะตั้งหน่วยงานขึ้นหน่วยหนึ่งให้มีลักษณะเป็นทั้งทหาร ตำรวจ และพลเรือน คือ เมื่อไม่รบก็ต้องปราบปรามอาชญากรรมและในขณะเดียวกันก็ต้องบริการประชาชนได้ หน่วยงานนั้นนอกจากจะเป็นผลต่อความมั่นคงปลอดภัยและรักษาความสงบตามชายแดนแล้ว ยังสามารถดำเนินการตามนโยบายของทุกกระทรวง ทบวงกรมอีกด้วย คือ มีคุณลักษณะ 3 ประการ ดังนี้

1. สามารถทำการรบได้อย่างทหาร
2. สามารถป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมได้อย่างตำรวจ
3. สามารถให้บริการแทนกระทรวง ทบวงกรมต่าง ๆ ได้อย่างพลเรือน

ซึ่งคุณลักษณะทั้ง 3 ประการนี้ถือว่าเป็นคุณลักษณะของตำรวจตระเวนชายแดน ครอบคลุมทั่วทุกวันนี้

จากแนวความคิดในการริเริ่มให้มีตำรวจตระเวนชายแดน กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน ได้คำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. เป็นการเตรียมกำลังตำรวจให้พร้อม เพื่อที่จะปฏิบัติภารกิจต่อต้านการรบนอกแบบ หรือการรบแบบกองโจรได้
2. เป็นการเตรียมกำลังตำรวจให้พร้อมที่จะสนับสนุนการปฏิบัติการของกองทัพต่าง ๆ ได้ทันที
3. ทำการคุ้มครองพื้นที่ของประเทศไทยที่เป็นป่าเขาอยู่ทั่วไป เพราะการคมนาคมทุกชนิด เข้าไปไม่ถึง ตำรวจหน่วยนี้สามารถเดินเท้าหรือเข้าไปโดยทางอากาศ
4. ทำการปราบปรามโจรผู้ร้ายที่ไร้รอยต่อของจังหวัดและของประเทศ เป็นที่ผูกพันทำการสกัดกั้นการลักลอบค้าของเถื่อนของหนีภาษีและยาเสพติด
5. เมื่อไม่มีเหตุการณ์ก็ทำการพัฒนาสร้างสรรค์ให้เกิดการกินที่อยู่แก่ประชาชน

สถานการณ์ต่าง ๆ ประกอบด้วยแนวความคิด ในการป้องกันรักษาความมั่นคง แห่งชาติตามที่กล่าวมาแล้ว ทำให้เกิดความคิดริเริ่มอัน เป็นบ่อเกิดหน่วยกำลังตำรวจตระเวน ชายแดนขึ้น

2.2 การจัดหน่วยงาน

การจัดหน่วยงานของกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน ในปัจจุบันยังคงแบ่ง ออก เป็น 1 กองกำกับการขึ้นตรงและ 7 กองบังคับการดังต่อไปนี้ (แผนภูมิการจัดส่วนราชการ บช.ตชด. ในแผนภูมิที่ 1)

1. กองกำกับการสนับสนุนทางอากาศตำรวจตระเวนชายแดน (กก.สอ.ตชด.) หรือตำรวจพลร่ม เป็นกองกำกับการขึ้นตรง ซึ่งถือเป็นหน่วยสนับสนุนทั่วไปของกองบัญชาการ ตำรวจตระเวนชายแดนและกรมตำรวจ ตั้งอยู่ที่อำเภอทิวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

2. กองบังคับการอำนวยการตำรวจตระเวนชายแดน (บก.อก.ตชด.) เป็น ฝ่ายอำนวยการของกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน มีที่ตั้งอยู่ในกองบัญชาการตำรวจ ตระเวนชายแดนในปัจจุบัน

3. กองบัญชาการสนับสนุนตำรวจตระเวนชายแดน (บก.สสน.ตชด.) เป็น ฝ่ายสนับสนุนของกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน มีที่ตั้งอยู่ในกองบัญชาการตำรวจตระเวน ชายแดนในปัจจุบัน

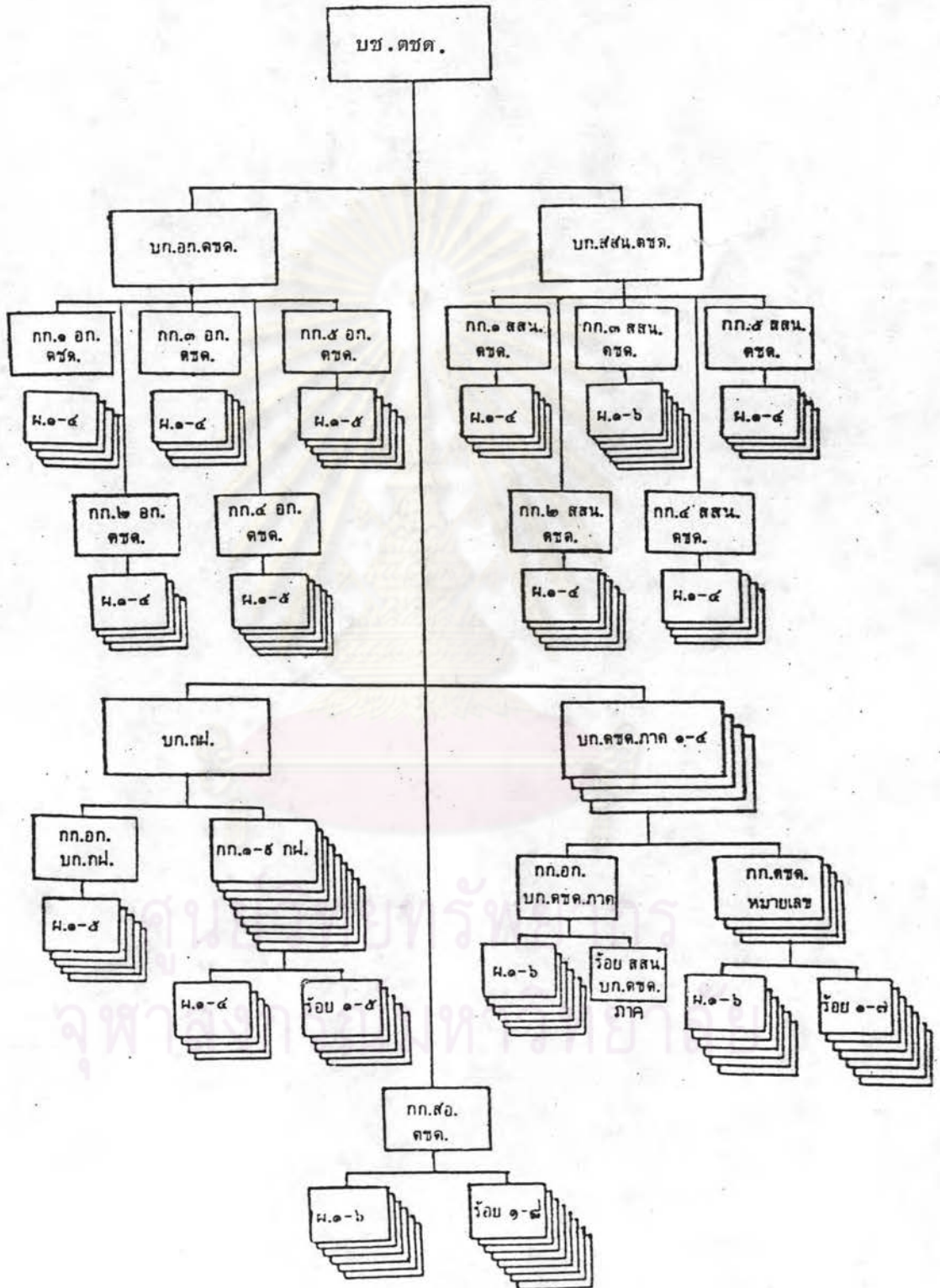
4. กองบังคับการฝึกพิเศษ (บก.กฝ.) เป็นหน่วยรับผิดชอบการฝึกอบรม หลักสูตรพิเศษนอกเหนืองานหลักของตำรวจ เช่น การฝึกรบพิเศษ การป้องกันปราบปรามก่อ ความไม่สงบมีที่ตั้งอยู่ในกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนในปัจจุบัน

5. กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค 1-4 (บก.ตชด.ภาค 1-4) ซึ่งเป็นหน่วยปฏิบัติ มีการจัดภายในทั้ง 4 กองบังคับการเหมือนกัน โดยมีที่ตั้งแบ่งพื้นที่รับผิดชอบ ดังแผนที่สังเขปแสดงที่ตั้งหน่วย ตชด. ในแผนภูมิที่ 2

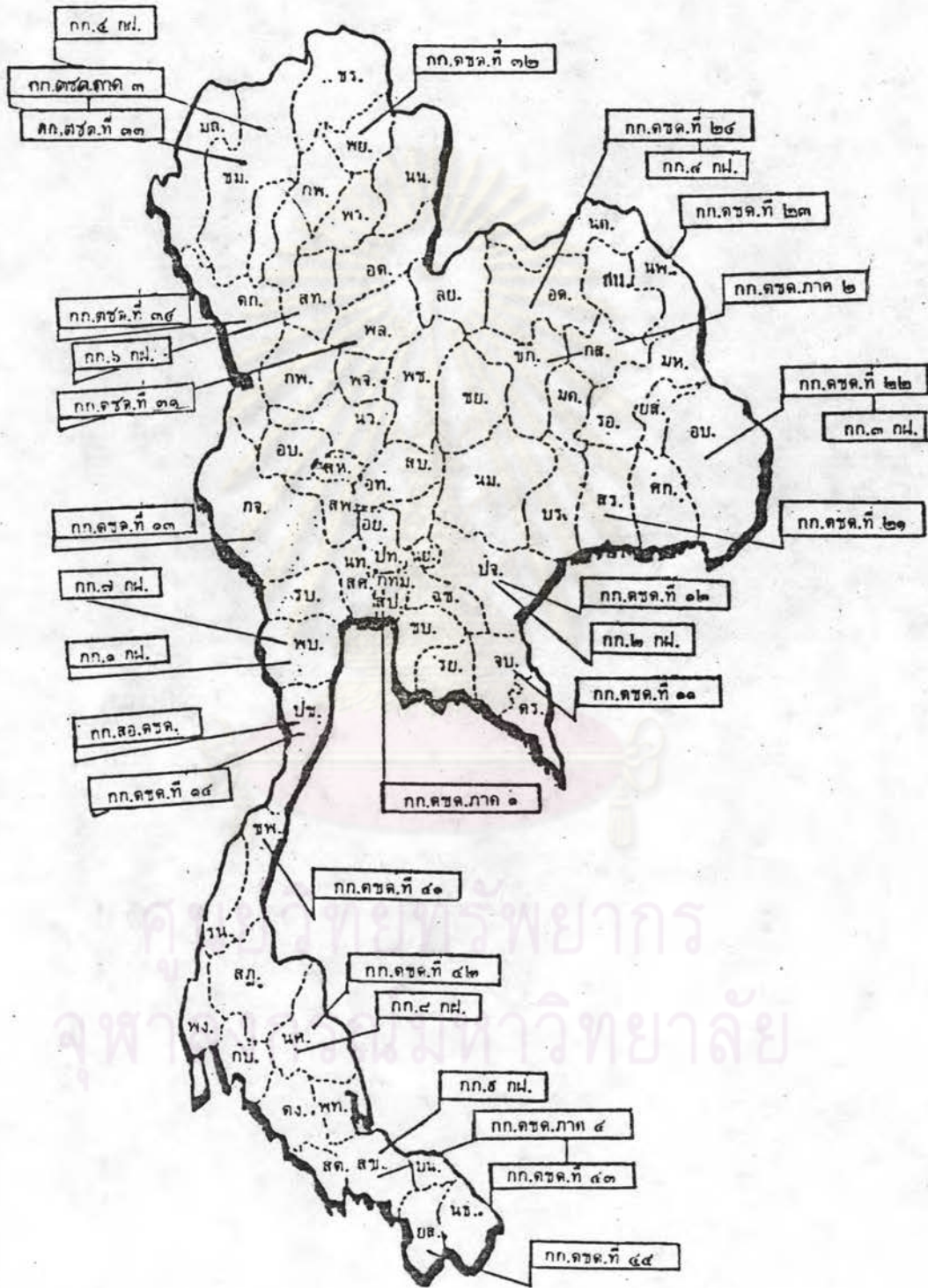
3. โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

ตำรวจตระเวนชายแดน เป็นตำรวจหน่วยหนึ่งสังกัดกรมตำรวจ แต่การปฏิบัติหน้ามี ความแตกต่างกับตำรวจหน่วยอื่นอยู่หลายประการ เพียงแต่ชื่อก็มีความหมายอยู่ชัดเจนแล้วว่า เป็นตำรวจที่ไม่อยู่นิ่ง ต้องออกลาดตระเวนตรวจพื้นที่ชายแดนที่อยู่ในความรับผิดชอบ มีหน้าที่เป็น

แผนภูมิที่ 1 การจัดส่วนราชการกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน

แผนภูมิที่ 2 แผนที่สังเขปแสดงที่ตั้งหน่วย ดชด.

รื้อของชาติ หรือ เป็นแนวร่องกันค้ำแรกในการปกป้องอธิปไตยของชาติ ในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว หมู่ลาดตระเวน ถูกส่งออกไปจากที่ตั้งปกติเพื่อตรวจตรารักษาชายแดน ทำให้ได้พบเห็นประชาชนผู้เดือดร้อน เกี่ยวกับการครองชีพ และโรคภัยไข้เจ็บ เป็นจำนวนมาก จึงให้ความช่วยเหลือเท่าที่สามารถจะช่วยให้ นอกจากได้พบเห็นความยากไร้และเจ็บป่วยของประชาชน ชาวเขาและประชาชนไกลคมนาคมดังกล่าวแล้ว สิ่งหนึ่งที่หมู่ลาดตระเวน ได้พบเห็นคือ ตามหมู่บ้านต่าง ๆ มีเด็กในวัยเรียน เป็นอันมากยังไม่ได้เรียนหนังสือ เพราะไม่มีหน่วยงานใดสามารถเข้าไปจัดตั้งโรงเรียนตามหมู่บ้านเหล่านั้นได้ เมื่อประมาณ 31 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ.2498) หมู่ลาดตระเวนได้เข้าไปในหมู่บ้านชาวเขาแห่งหนึ่ง ชาวเขาเห็นเป็นคนแปลกหน้าไม่ไว้ใจ จึงไม่ยอมพบปะพูดคุยด้วย อุปสรรคที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือความแตกต่างกันในทางภาษาและวัฒนธรรม สิ่งเหล่านี้หากปล่อยทิ้งไว้จะไม่เป็นผลดีต่อประเทศชาติแต่อย่างใด จึงต้องหาวิธีทำความเข้าใจกันด้วยการผูกมิตร ก่อนวิธีผูกมิตรคือ ตำรวจตระเวนชายแดนพยายามไปพบปะกับพวกเด็ก ๆ และหัวหน้าชาวป่าชาวเขาพร้อมกับนำอาหารและเสื้อผ้าไปแจก เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยเป็นการส่วนตัวก่อน โดยมีล่ามไปด้วย หากมีคนเจ็บป่วยก็ทำการรักษาให้ การผูกมิตรด้วยวิธีดังกล่าวนี้ได้ผลจึงได้ดำเนินการไปยังหมู่บ้านอื่น ๆ อีก ในขณะเดียวกันก็สอนหนังสือให้แก่เยาวชนและประชาชนไกลคมนาคมไปด้วย เพื่อให้รู้ภาษาไทย จะได้ใช้ติดต่อกันได้สะดวก และเป็นสื่อในการเผยแพร่ความเจริญสู่หมู่บ้านสืบไปในอนาคต

การจัดตั้งโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ได้ถือกำเนิดเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.2499 โดยความริเริ่มของกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนเขต 5 ค่ายดาราภิรมย์ อําเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ตามความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น และข้อเสนอแนะของหมู่ลาดตระเวนหมวดตระเวนชายแดน อําเภอเชียงของ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งขณะนั้นมี ร.ต.ท.ทวี ภาณุโสภณ เป็นผู้บังคับหมวดตำรวจตระเวนชายแดน อําเภอเมืองเชียงของ พันตำรวจเอก จิตต์ ลีลายุทธ (ยศในขณะนั้น) เป็นรองผู้บังคับการตำรวจภูธร (ฝ่ายชายแดน) และพันตำรวจโท ศรีสุข มหิทธิเทพ (ยศขณะนั้น) เป็นผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่ และผู้กำกับการตำรวจตระเวนชายแดน เขต 6 ได้ประมวลเรื่องราว เหตุผล ความจำเป็น ตลอดจนประโยชน์ที่จะพึงมี เสนอต่อฝ่ายอำนวยการตำรวจตระเวนชายแดน เพื่อขอจัดตั้งโรงเรียนสอนหนังสือให้กับประชาชนไกลคมนาคมและชาวเขา ขณะนั้นพันตำรวจตรีธวิน อยู่เย็น (ปัจจุบัน

ยศพลตรี) ทำหน้าที่หัวหน้าฝ่ายอำนวยการ 3 (ยุทธการและการฝึก) พันตำรวจโทสุรพล จุลละพราหมณ์ (ยศขณะนั้น) ทำหน้าที่เป็นรองหัวหน้าฝ่ายอำนวยการตำรวจตระเวนชายแดน และมีพันตำรวจเอกเจริญฤทธิ์ จำรัสโรมรัน (ยศขณะนั้น) ทำหน้าที่หัวหน้าฝ่ายอำนวยการตำรวจตระเวนชายแดน หลังจากได้พิจารณาข้อเสนอแนะโดยละเอียดแล้ว ฝ่ายตำรวจตระเวนชายแดนเห็นว่า การจัดตั้งโรงเรียนสอนเด็กโกลกมณฑลและชาวเขาเป็นความต้องการของประชาชน ส่วนราชการที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับเรื่องการศึกษาโดยตรง ก็ไม่สามารถเข้าไปจัดตั้งโรงเรียนสอนได้เป็นประจำ เพื่อเป็นการขจัดความไม่รู้หนังสือของประชาชนให้หมดไป ตามนโยบายของรัฐบาล และประการที่สำคัญอย่างยิ่งคือการผูกมิตรและเข้าถึงประชาชน อันจะเป็นช่องทางให้ได้รับความร่วมมือจากประชาชน ในการปฏิบัติหน้าที่รักษาความมั่นคงทางชายแดน และภารกิจอื่น ๆ ให้เป็นผลดียิ่งขึ้นด้วย จึงเห็นชอบให้กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน เขต 5 ดำเนินการจัดตั้งโรงเรียนสอนหนังสือให้แก่เยาวชนโกลกมณฑล พร้อมทั้งได้ส่งให้กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนอื่น ๆ ดำเนินการในทำนองเดียวกัน โดยให้แต่ละหน่วยติดต่อขอรับความเห็นชอบจากศึกษาธิการในท้องถิ่นนั้น ๆ เสียก่อนแล้วจึงตั้งโรงเรียนสอนได้

ดังนั้นจากความริเริ่มของหมู่ลาดตระเวนหมวดตำรวจตระเวนชายแดน อำเภอยะรัง เชียงของ จังหวัดเชียงราย ชาวบ้านและตำรวจตระเวนชายแดนจึงได้ร่วมแรงร่วมใจกันก่อสร้างเปิดสอนเป็นครั้งแรกที่บ้านดอนมหาวัน อำเภอยะรัง จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นหมู่บ้านประชาชนโกลกมณฑล เมื่อสร้างเสร็จแล้วจึงเปิดทำการสอนเมื่อวันที่ 7 มกราคม 2499 ให้ชื่อว่า "โรงเรียน ดชด.บัวรุ่งที่ 1" นับว่าเป็นโรงเรียนแห่งแรกที่สร้างขึ้นโดยไม่ได้ใช้งบประมาณแผ่นดินแต่อย่างใด สำหรับหนังสือเรียนและอุปกรณ์การเรียนการสอน ได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนจากกระทรวงศึกษาธิการ ส่วนเสื้อผ้าและเครื่องแบบนักเรียน ได้รับความอนุเคราะห์จากกรมประชาสัมพันธ์ หลังจากนั้นตำรวจตระเวนชายแดนเขตต่าง ๆ ได้ขยายการจัดตั้งโรงเรียนเพิ่มขึ้นตลอดมา (กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน 2525: 1-3) จะเห็นได้ว่าในระยะเริ่มแรกของการจัดตั้งโรงเรียน เป็นการดำเนินการโดยได้รับความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย ทั้งนี้เพราะไม่มีงบประมาณสนับสนุน ครูก็ใช้ตำรวจตระเวนชายแดน นักเรียนก็เป็นเด็กยากจน ไม่มีปัจจัยที่จะจัดซื้อหนังสือ สมุด ดินสอ ฯลฯ เด็กเหล่านี้จึงได้รับแจกหนังสือและอุปกรณ์การเรียนจากผู้มีจิตเมตตา โดยบริจาคผ่านตำรวจตระเวนชายแดนรวมทั้งเดินทางไปเยี่ยมเด็กถึงโรงเรียน

พร้อมกับแจกสิ่งของเครื่องใช้ให้ด้วย กิจการโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนได้เจริญก้าวหน้ามาเป็นลำดับ นอกจากจะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยราชการ องค์กร ตลอดจนคณะบุคคลให้ความช่วยเหลือแล้ว ยังได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ได้ทรงสนพระทัยเกี่ยวกับชาวเขาที่เข้ามาอาศัยพระบรมโพธิสมภาร ตลอดจนประชาชนคนไทยไกลคมนาคม จึงได้พระราชทานทรัพย์สร้างโรงเรียน ด้วยเหตุนี้โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่ตำรวจตระเวนชายแดนดำเนินการอยู่ จึงมีชื่อเรียกที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแหล่งที่มาของเงินก่อสร้างและวิธีการก่อสร้าง เช่น

"โรงเรียน ดชค.บ่ารุง" เป็นโรงเรียนที่สร้างขึ้นโดยความเสียสละของชาวบ้านร่วมกับตำรวจตระเวนชายแดนหมวดต่าง ๆ ในพื้นที่ที่เป็นโรงเรียนชั่วคราว เมื่อสร้างแล้วก็ให้อันดับหมายเลขตามจำนวนโรงเรียนที่ก่อสร้างก่อนหลัง

"โรงเรียน ดชค.สงเคราะห์" เป็นโรงเรียนที่กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนเขตต่าง ๆ ร่วมกับชาวบ้านบริจาคเงิน วัสดุและแรงงานทำการก่อสร้างขึ้น เป็นโรงเรียนชั่วคราว เช่นเดียวกับโรงเรียน ดชค.บ่ารุง

"โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์" เป็นโรงเรียนที่กระทรวงศึกษาธิการให้เงินสนับสนุนในการก่อสร้าง สภาพของโรงเรียนจึงดีกว่าโรงเรียน ดชค.บ่ารุง และ ดชค.สงเคราะห์

"โรงเรียนมิตรตำรวจบ่ารุง" เป็นโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่จัดงานกุศลเพื่อหารายได้มาสร้าง เช่น จัดการชกมวย เป็นต้น เงินจำนวนนี้ได้มาจากประชาชนผู้สนใจการจัดตั้งโรงเรียนและมีความเสียสละ จึงให้ชื่อโรงเรียนประเภทนี้ว่า โรงเรียนมิตรตำรวจบ่ารุง

"โรงเรียน เจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์" เป็นโรงเรียนที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานเงินก่อสร้าง เป็นอาคารถาวรสำหรับเด็กนักเรียนชาวเขา

"โรงเรียน เจ้าแม่หลวงอุปถัมภ์" เป็นโรงเรียนที่สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ พระราชทานเงินก่อสร้าง เป็นอาคารเรียนถาวรสำหรับเด็กนักเรียนชาวเขา

"โรงเรียนในพระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี" เป็นโรงเรียนที่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีพระราชทานเงินก่อสร้าง โรงเรียนประเภทนี้จะได้พระราชทานตามชื่อผู้โดยเสด็จพระราชกุศลสร้างในแต่ละแห่ง อาทิ โรงเรียนนิคมวลชน โรงเรียนจุฬา-ธรรมศาสตร์ โรงเรียนไทยท努 โรงเรียนทหารม้าอนุสรณ์ ฯลฯ เป็นต้น เป็นโรงเรียนที่มีอาคารเรียนแบบถาวรสำหรับนักเรียนชาย เขาและประชาชนไกลคมนาคม (กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน 2531: 3)

นับตั้งแต่ พ.ศ.2499 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ.2531) ตำรวจตระเวนชายแดนจัดตั้งโรงเรียนมาแล้วรวมทั้งสิ้น 622 โรงเรียน และมีโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นมาแล้วต้องยุบเลิกไป 47 โรงเรียน เนื่องจากถูกฝ่ายตรงข้ามคุกคาม เป็นเหตุให้เด็กนักเรียนอพยพตามผู้ปกครองไปอยู่ที่อื่น พร้อมกันนั้นได้มอบโอนโรงเรียนที่มีอาคารถาวรและมีจำนวนนักเรียนมาก ประกอบกับความเจริญเข้าไปไม่ถึงจึงมอบโอนให้สำนักงานการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการรับไปดำเนินการรวมทั้งสิ้น 426 โรงเรียน ในปัจจุบันมีโรงเรียนที่ตำรวจตระเวนชายแดนรับผิดชอบ เปิดทำการสอนอยู่รวม 154 โรงเรียน มีนักเรียนชายหญิงจำนวน 16,872 คน มีครูที่เป็นตำรวจตระเวนชายแดน 794 คน ครูลูกจ้าง 50 คน และครูอาสาช่วยสอน โดยไม่ขอค่าตอบแทนอีก 28 คน (สถิติครูและนักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ปี 2531)

นโยบายด้านการศึกษาของกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน

1. เพื่อเป็นการช่วยเหลือเด็กที่ผู้ปกครองมีฐานะยากจนและห่างไกลคมนาคม ได้มีโอกาสเข้ารับการฝึกอบรมให้มีความพร้อมทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ให้มีคุณภาพชีวิตที่สมบูรณ์พร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา
2. เพื่อช่วยส่งเสริมสุขภาพอนามัย ตลอดจนโภชนาการที่ถูกต้องให้แก่เด็กก่อนวัยเรียน
3. เพื่อสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจระหว่างผู้ปกครองเด็กกับตำรวจตระเวนชายแดน
4. เป็นการแบ่งเบาภาระของผู้ปกครองที่ต้องออกไปประกอบอาชีพนอกบ้าน

3.1 วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

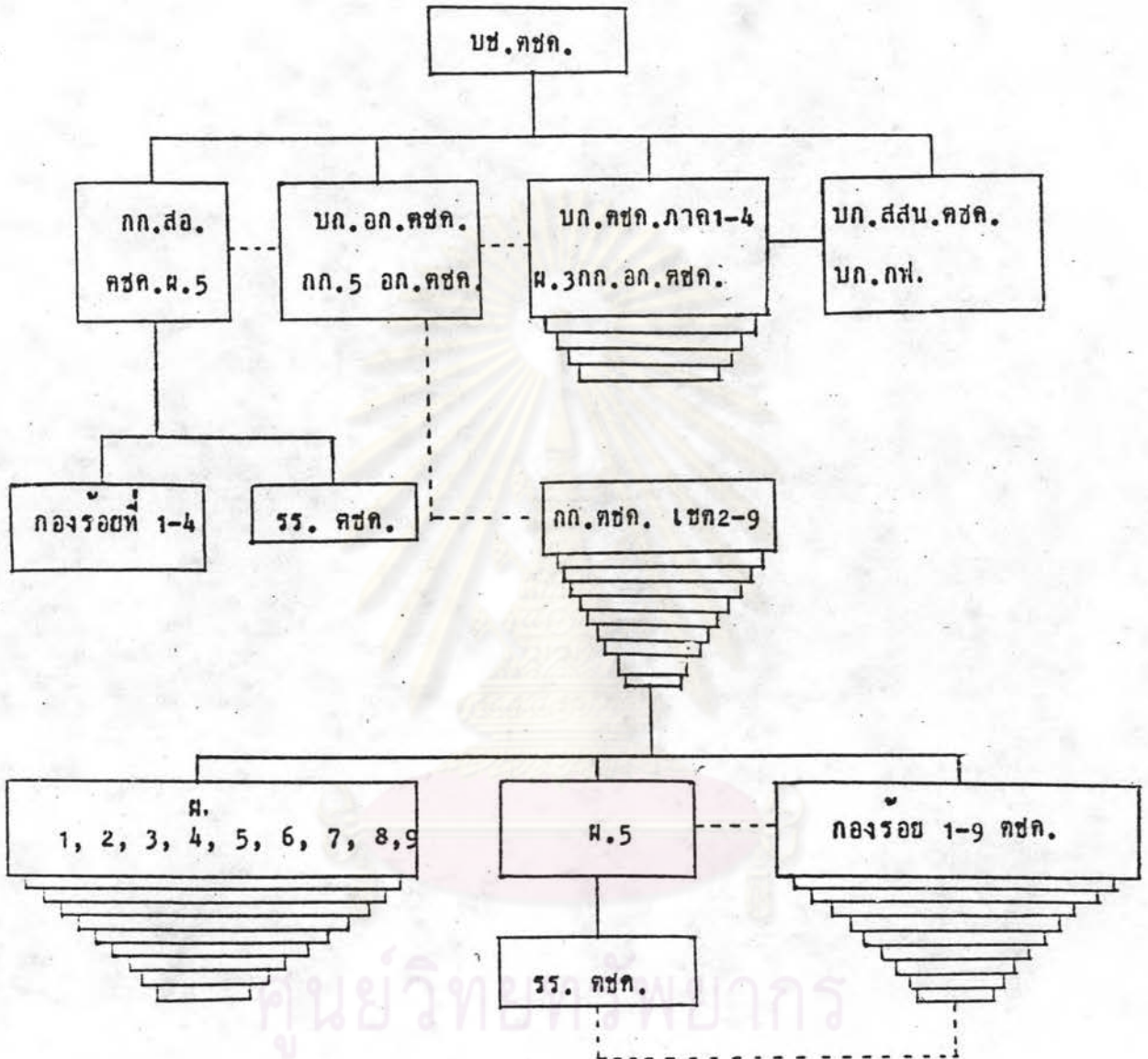
1. เพื่อให้การช่วยเหลือประชาชนยากจนที่อยู่ห่างไกลคมนาคม ซึ่งมีทั้งชาวไทยภูเขาเผ่าต่าง ๆ และประชาชนคนไทย ให้มีโอกาสรับการศึกษาภาคบังคับเช่นเดียวกับประชาชนที่อยู่ในชุมชนที่เจริญแล้ว
2. เพื่อขจัดความไม่รู้หนังสือของประชาชนให้หมดไปตามนโยบายของรัฐบาล
3. เพื่อฝึกให้เด็ก ๆ ได้เคยชินต่อระเบียบวินัยตามแผน รู้จักการปฏิบัติตนที่ดีในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น
4. เป็นการปลูกฝังค่านิยม รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีไทย และวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของชาติ

3.2 องค์การบริหารงาน

ตามระเบียบกรมตำรวจว่าด้วยการกำหนดหน้าที่การงาน ในราชการกรมตำรวจ ฉบับที่ 27 พ.ศ.2519 ได้กำหนดให้หน่วยตามแผนภูมิที่ 3 นี้เป็นผู้รับผิดชอบ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 3 องค์การบริหารงานในราชการกรมตำรวจ

————— สายการบังคับบัญชา
 สายการประสานงาน

ศูนย์วิทยุสื่อสาร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.3 การดำเนินงานของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

เนื่องจาก เป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาให้แก่เยาวชนวัยเรียน ในพื้นที่ที่อยู่ห่างไกลความเจริญ โกลการคมนาคมให้เป็นศูนย์กลางการเผยแพร่ความเจริญแก่หมู่บ้าน และการติดต่อระหว่างครูตำรวจตระเวนชายแดนกับผู้ปกครองนักเรียน ลักษณะดำเนินงานนั้นมีความคล้ายคลึงกับโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ซึ่งไม่เก็บค่าเล่าเรียน ค่าบำรุง และยังคงแจกจ่ายเครื่องแบบนักเรียน อุปกรณ์การเรียนให้แก่นักเรียน เป็นการลดภาระของผู้ปกครองส่วนใหญ่ที่มีฐานะยากจนและขาดแคลน ทางกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน มีความตระหนักต่อความสำคัญในพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อวางรากฐานที่จะพัฒนาในด้านอื่น ๆ โดยดำเนินการดังนี้

1. การควบคุมโรงเรียน

1.1 ให้ผู้กำกับตำรวจตระเวนชายแดนหรือผู้กำกับการสนับสนุนทางอากาศตำรวจตระเวนชายแดนที่เกี่ยวข้อง แต่งตั้งผู้ที่เหมาะสม เป็นครูใหญ่แต่ละโรงเรียนโดยอยู่ในการกำกับดูแลของผู้ว่าราชการจังหวัด

1.2 โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เป็นโรงเรียนที่ผู้ว่าราชการจังหวัดประกาศจัดตั้งตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พุทธศักราช 2478 โดยมีหลักสูตร หนังสือเรียน การสอน การสอบ และการบริหารโรงเรียนที่ดำเนินการตามกฎหมายระเบียบคำสั่งของกระทรวงศึกษาธิการหรือสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ กำหนดไว้ เช่น เกี่ยวกับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ

2. การคัดเลือกครูผู้สอน

ครูผู้สอนของโรงเรียนเป็นครูตำรวจตระเวนชายแดน ซึ่งมี 3 ประเภทคือ

2.1 ผู้กำกับการตำรวจตระเวนชายแดนหรือผู้กำกับการสนับสนุนทางอากาศตำรวจตระเวนชายแดนที่เกี่ยวข้อง เป็นผู้คัดเลือกข้าราชการตำรวจผู้มีความรู้ไม่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีลักษณะเหมาะสมที่จะเป็นครูหรือเป็นผู้มีความรู้ทางการศึกษา เป็นครูสอนตามความเหมาะสม

2.2 ลูกจ้างประจำและครูพลเรือนช่วยสอน ใช้วิธีการรับสมัครตามระเบียบข้าราชการตามความจำเป็นและอัตราว่าง

2.3 ครูพลเรือนช่วยสอน (ครูอาสาที่ทำการสอนโดยไม่รับเงินค่าตอบแทน) กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน หรือกองกำกับการสนับสนุนทางอากาศที่เกี่ยวข้อง เป็นผู้พิจารณา เพื่อให้ครูผู้สอนมีความรู้เพิ่มเติม เกี่ยวกับการสอนและการเข้าถึงประชาชน แต่ละกองกำกับการจึงกำหนดจัดฝึกอบรมครูประจำปีขึ้นปีละครั้ง นอกจากนั้นยังมีการคัดเลือกครู เข้ารับการอบรมภาคฤดูร้อน (อ.ศ.ร.) การอบรมครูปฏิบัติการ (อ.ค.ป.) ที่วิทยาลัยครู ซึ่งเป็นการเพิ่มวุฒิครูให้สูงขึ้น และส่งครูเข้าไปรับฟังการบรรยาย การฝึกอบรม เฉพาะวิชาที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานบ้าง เป็นครั้งคราว

3. การให้การศึกษแก่นักเรียน

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนทำหน้าที่เช่นเดียวกับโรงเรียนทั่วไป คือมีการดำเนินการจัดการเรียนการสอน การสอบของนักเรียนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ มีการประสานงานกับอำเภอหรือสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ด้านอุปกรณ์การเรียนการสอนได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐบาลและเอกชน ตลอดจนคณะบุคคลต่าง ๆ เป็นผู้บริจาคให้ สำหรับนักเรียนที่เรียนดีแต่ยากจน อาจได้รับทุนการศึกษาจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ส่วนราชการ โรงเรียน ธนาคารหรือประชาชน โดยผู้กำกับการตำรวจตระเวนชายแดนหรือผู้กำกับการสนับสนุนทางอากาศตำรวจตระเวนชายแดน เป็นผู้พิจารณา และรายงานผลการศึกษาของนักเรียนทุนทุกภาคเรียน หากเรียนอ่อน ความประพฤติไม่เรียบร้อยก็สมควรตัดทุนในปีต่อไป แล้วรายงานให้กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนทราบ นอกจากทุนดังกล่าว กรมสามัญศึกษาอาจให้ทุนส่งนักเรียนเข้าเรียนในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ต่าง ๆ ตามจำนวนและเงื่อนไขที่กรมสามัญศึกษาแจ้งในแต่ละปี อีกประการหนึ่ง เมื่อนักเรียนจบการศึกษาทางกองกำกับการเขต ได้ทาทางจัดตั้งกลุ่มหรือชมรมศิษย์เก่าโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน มีการพบปะกันอยู่เสมอเพื่อเป็นการหาทุนช่วยเหลือการศึกษาของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนต่อไป

4. การยุบเลิกและมอบโอนโรงเรียนให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด

หากโรงเรียนใดตั้งอยู่ในพื้นที่ไม่ปลอดภัย ถูกผู้ก่อการร้ายคุกคาม เกิดภัยธรรมชาติ นักเรียนอพยพตามผู้ปกครองไปทำงานเลี้ยงชีพที่อื่น หรือมีเหตุอื่นที่เชื่อได้ว่าจะไม่กลับมาอีก ให้กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนหรือกองกำกับการสนับสนุนทางอากาศตำรวจตระเวน

ชายแดนที่เกี่ยวข้อง ทำรายงานชี้แจงรายละเอียดที่ขอยุบเลิกโรงเรียน ไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วรายงานมายังกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน สำหรับการมอบโอนโรงเรียนให้สำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัด จะรับไปดำเนินการ ดังมีรายละเอียดดังนี้

4.1 โรงเรียนใดที่กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนหรือกองกำกับการ สนับสนุนทางอากาศตำรวจตระเวนชายแดนที่เกี่ยวข้อง เห็นสมควรมอบโอนให้สำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัด รับไปดำเนินการให้ประสานกับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดก่อน แล้วรายงานให้กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนทราบ

4.2 เมื่อได้ทำการมอบโอนแล้ว ให้รวบรวมหลักฐานการรับโอน ตลอดจน บัญชีพัสดุครุภัณฑ์ของโรงเรียนจำนวน 2 ชุด ส่งไปยังกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนภายใน 15 วัน นับแต่วันมอบโอน

4.3 สำหรับโรงเรียนพระราชทานที่ยังไม่ได้กระทำพิธีเปิดป้ายโรงเรียน ห้ามมอบโอนจนกว่าจะทำพิธีเปิดป้ายแล้ว

4.4 โรงเรียนที่ทำการมอบโอนเรียบร้อยแล้ว ให้กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนรายงานกรมตำรวจทราบโดยเร็ว พร้อมกับแจ้งส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน (ถ้ามี) ให้ทราบด้วย

5. โครงการพระราชดำริ

ในส่วนที่ตำรวจตระเวนชายแดนรับผิดชอบโดยตรงตามพระราชดำรินั้น ๆ คือ โครงการ เกษตรเพื่ออาหารกลางวันของสมเด็จพระรัตนราชสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยมีมุ่งประสงค์ที่จะให้โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ให้นักเรียนทำการเกษตร และนำผลผลิต นั้นมาประกอบเป็นอาหารกลางวัน เพื่อให้นักเรียนได้มีอาหารกลางวันรับประทาน มีสุขภาพอนามัย โดยพระองค์ท่านได้พระราชทานโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาตามมาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ทั้งนี้เพราะพระองค์ท่านได้พิจารณาเห็นว่า เมื่อนักเรียนมีคุณภาพที่ดีแล้วก็ควรจะมีคุณภาพในการศึกษาอีกด้วย

ปัจจุบันโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ได้ดำเนินการครบทุกโรงเรียน แล้ว ส่วนโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา อยู่ในระหว่างดำเนินการให้ครบทุกโรงเรียนต่อไป (บทสัมภาษณ์ผู้บัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน 2530: 46-48) นอกจากนั้นยังมีโครงการฝึก

อาชีพให้แก่ นักเรียนและโครงการนักเรียนในพระราชานุเคราะห์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งเป็นโครงการหนึ่งที่ทรงมีพระราชดำริ คือ ทรงมีความเห็นว่านักเรียนที่จบการศึกษาชั้นสูงสุด ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนแล้วนั้น โอกาสที่จะได้รับการศึกษาต่อไปในระดับสูงมีน้อย เนื่องจากฐานะทางครอบครัวยากจน ขาดทุนทรัพย์ที่จะสนับสนุนได้ กอปรกับนักเรียนเหล่านั้นมีภูมิลำเนาห่างไกล หากจะศึกษาต่อก็ต้องเข้ามาศึกษาในสถานศึกษาในอำเภอหรือจังหวัด ซึ่งก็จะประสบปัญหาในเรื่องที่พัก จึงทรงมีพระราชประสงค์ที่จะช่วยเหลือนักเรียนเหล่านั้น โดยพระราชทานทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่เรียนดีมีสติปัญญาที่จะศึกษาต่อไปได้ ให้ศึกษาต่อจนถึงขั้นสูงสุดตามระดับสติปัญญาความสามารถและความเหมาะสม ส่วนผู้ที่ไม่สามารถศึกษาต่อได้ รวมทั้งพวกที่ไม่มีสัญชาติก็ทรงมีพระราชประสงค์ให้ฝึกอาชีพที่สามารถใช้ได้ในที่อื่นนั้น

จากโครงการดังกล่าว กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนและหน่วยราชการต่าง ๆ ได้แก่ กรมสามัญศึกษา กรมการฝึกหัดครู กรมอาชีวศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียน และสำนักพระราชวัง ได้ร่วมกันรวบรวมข้อมูลและศึกษาแนวทางการดำเนินการ โดยได้จัดทำโครงการทดลองขั้นทั้ง 2 โครงการนี้ ซึ่งในปี 2530 ทดลองส่งนักเรียนที่จบการศึกษาจากโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนให้ได้รับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ตามโครงการนักเรียนในพระราชานุเคราะห์จำนวน 16 คน และสำหรับโครงการฝึกอาชีพ กรมอาชีวศึกษาได้ทดลองดำเนินการที่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในภาคต่าง ๆ 4 โรงเรียน ได้แก่ ที่บ้านบ่อหวี อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี บ้านวังขนแดง ตำบลลิซมพูน และบ้านชำจำปา ตำบลวังเพิ่ม อำเภอสีชมพู จังหวัดขอนแก่น และโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ่ารุงที่ 107 บ้านห้วยจะค่าน ตำบลบึงไค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งสองโครงการนี้กำลังจะขยายไปสู่โรงเรียนอื่น ๆ ที่มีปัญหา และความต้องการในการศึกษาต่อและฝึกอาชีพของนักเรียนเพิ่มขึ้นต่อไป (กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน 2531 : 5)